

Polder.blad

Juli 2021

natuurpunt

Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 30 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich via onze website abonneren op verschillende natuurstudietijdschriften: **Natuur.focus**, **Natuur.oriolus** en **Zoogdier**.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Alle **betalingen** dienen te gebeuren op volgende rekening:

BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder".

Contactpersonen

Voorzitter:

Danny Jonckheere, 03 828 64 03 - 0478 33 24 27

Conservator Hobokense Polder:
conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, 03 216 93 62
0499 58 99 16

Redactie en lay out Polder.blad:
tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, 0476 33 79 36

Geleide wandelingen:
wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, 03 828 37 60

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be -
webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, 0477 66 94 32

Natuurbeheer:

Runderen: André Van Langenhove,
03 288 00 81,
andre.van.langenhove@telenet.be

Hobokense Polder:
Wim Mertens, 03 216 93 62 -
0499 58 99 16

Hollebeekvallei:
Danny Jonckheere, 0478 33 24 27

Tarzanboskes:
Swa van Houtven: tarzanboskes@telenet.be

Goudklompjes: Peter Van Elsacker,
0486 82 27 92 -
peter.vanelsacker@skynet.be

Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq, diane.de.clercq@skynet.be, 0486 07 39 87

Volg ons op Facebook

Website: www.hobokensepolder.be

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder.

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?

Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed eventuele donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 03 376 45 15 - voc.brasschaat-kapellen@vogelbescherming.be

Tijdens het natuurbeheer in de Blikvelden op 12 juni jl. werd een prachtige waarneming gedaan van een nachtvlinder: de lindepijlstaart
Foto: Raf Van der Veken

Van een mooie lente naar een sprankelende zomer ...

Een wandeling in de natuur ... daar genieten we allemaal van.

Op mijn wandeling(en) door de Polder ervaar ik ieder voorjaar de schoonheid van het gebied en de rust die ervan uitgaat. Begeleid door het muzikale gekwetter van tientallen vogelsoorten, het zachte geruis van de wind in de bomen en de struiken, met een aandachtig oog voor de kleurrijke bloemen die her en der oprijzen, voor een vlinder die met een ongelooflijke snelheid rondwarrelt, aan de waterplassen turen met de verre kijker, ... het is zo fijn!

Op mijn wandelingen kom ik altijd andere rustzoekers tegen. Ook vele, heel gedisciplineerde mensen met hun hond aan de leiband. Goed zo. Maar jammer genoeg ook mensen die hun hond de vrije loop laten. Vaak heeft het te maken met onbegrip ... "mijn hond moet eens goed kunnen rennen". Maar men beseft niet dat er zoveel jong leven in het natuurgebied opgroeit (vogeltjes, vosjes, reetjes, ...) en dat er vele tientallen plantensoorten voorkomen, waaronder ook beschermde soorten, die met zorg dienen behandeld te worden.

We beseffen maar al te goed dat er in Hoboken veel te weinig voorzieningen zijn waar honden eens echt kunnen rennen. We zijn dan ook voorstander van hondenloopzones, maar niet in de Polder. Waarom niet? Dat kan je lezen in ons voorstel verder in dit Polder.blad.

Maar ik zie ook gezinnen met kinderen, die gewapend met een doezakje de Polder proefondervindelijk ontdekken. En mensen met zoektochtformulieren ... zij nemen deel aan de wandelzoektocht ten voordele van ons expeditieteam Hobokens Wild. Of mensen, met een prikstok en een vuilzak in de hand die zwerfvuil ruimen, want jammer genoeg is dat - zoals in alle natuurgebieden - een frequent probleem.

Mijn wandeling brengt me aan de Grote Leigracht. Hier is het nu een tijd iets minder fraai. De gracht dient namelijk gereinigd te worden. Toch wel grote werken. Maar op termijn gaat de Polder er wel bij varen. Dat kan je lezen onder de rubriek Wat gebeurt er in de Polder? Onze conservator Wim maakt zeer weloverwogen standpunten duidelijk aan onze leden. Niet alleen in dit dossier, maar in vele andere items die het natuurgebeid aanbelangen. Dank hiervoor, Wim!

Op mijn wandeling kom ik ook via de Oude spoorweg of via het Schel dedijkpad aan de vroegere BP. Mijn hart bloedt als ik daar zie welke plannen er gesmeed worden om er - midden in het noordelijk deel van de Polder - mastodonten van bedrijfsgebouwen op te richten. Ik ben blij dat Natuurpunt dit niet zo maar laat gebeuren. Onze mensen hebben doorheen de maanden - samen met vele duizenden leden en sympathisanten - geprotesteerd en werkten een prachtig alternatief voorstel uit. Ook dat kan je lezen in de open brief die gericht is aan het Antwerps stadsbestuur.

En al wandelend kan ik overal in het gebied ervaren wat een enorm werk onze Goudklompjes verrichten, elke woensdag opnieuw. Dank zij deze ploeg en de maandelijkse weekendwerkers kunnen wij, wandelaars, genieten van het gebied.

De zomer is begonnen! Kom zeker eens genieten van de Hobokense Polder, maar ook van de Hollebeekvallei, de Blikvelden en de Tarzanboskes. In de zomermaanden kunnen we ook vele handen gebruiken om te helpen met het natuurbeheer. Doen!

Geniet van de zomer ... ik ga dat ook doen!

Ria

Inhoudstafel

Colofon	2
Editoriaal	3
Vogels in de Polder	4
Kalender	5
Woelie en Woerdie in de Polder	9
Onze sponsors	9
MCA - Open brief aan stad	10
Wat gebeurt er in de Polder	14
Goudklompjes	16
Hondenwei op Schroeivelden?	17
Hollebeek en Tarzanboskes	19
Hobokens Wild	20
Geleide wandelingen en café	21
Paddenoverzetacties	22
Vogelwaarnemingen	23
Onze zoogdieren	26
Halve pannenkoek?	28
Bij de burens	29
De waarnemer	30
Kruiswoord-Filippine	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.

Voorkaft:

Heggenmus met lekker hapje

Foto: Guy Borremans

Achterkaft:

Liefdevolle lente in de Hobokense Polder

Foto: Luc Van Schoor

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in onze natuurgebieden mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 cent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Gezien de huidige Covid 19-maatregelen dient er voorlopig voor elke activiteit ingeschreven te worden, OOK voor het natuurbeheer!

Zaterdag 10 juli om 13 u

Natuurbeheer in de Blikvelden

Leiding: Raf Van der Veken – vrijwilligers@hobokensepolder.be

Een korte greep uit de uit te voeren werken: zwerfvuil rapen, het wandelpad onderhouden, takkenwallen maken.

Praktisch:

Afspraak om 13 u aan einde van de Frieslandstraat door de poort van blikfabriek, aan het gele poortje.

Einde is voorzien omstreeks 17 u.

Te voorzien: werkkledij die tegen een

stootje kan, stevig schoeisel, handschoenen

Graag op voorhand bericht, als je komt.

Vermeldenswaard: In de Blikvelden werden al 1000 waarnemingen gedaan van planten, vogels, zoogdieren, insecten, ... Knap!

Zondag 18 juli om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 – 0499 58 99 16

Het broedseizoen is grotendeels voorbij en in de Polder staat heel veel werk te wachten.

Wil je in de natuur samen met anderen de handen uit de mouwen steken en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps, Schroelaan Hoboken. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje aan Wim dat je komt.

Zaterdag 31 juli om 9 u

Natuurbeheer Hollebeekvallei

Leiding: Danny Jonckheere - 0478 33 24 27 en Yaro Claes - 0496 70 80 63

Catering: Dirk Vanderpe - 0494 83 31 85

We gaan het wandelpad maaien van het nieuw perceel en jonge scheuten van Amerikaanse vogelkers trekken in het Motteke. En we gaan ook Japanse duizendknoop verwijderen.

Dus groot en klein steeds welkom om een handje te komen helpen. Voor ieder voorzien we een lekkere koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan het Motteke einde Salesianenlaan aan het rusthuis Heydehof. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje bij Dirk voor de catering.

Zondag 1 augustus om 14 u

Vlinderwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Toon Verbruggen

Leiding: Ria Thys – 0477 66 94 32 - ria.thys@telenet.be

We maken een wandeling van ongeveer 5 kilometer langs de interessantste vlinderplekjes in de Hobokense Polder.

Vandaag frist Toon je kennis over verschillende vlinders nog eens 'life' op of laat hij je kennis maken met de vlinders die in de Hobokense Polder kunnen voorkomen. Atalanta, bruin, bont en oranje zandogje, dagpauwoog, kleine vos, distelvlinder, gehakelde aurelia, groot en klein koolwitje, klein geaderd witje, hooibeestje, Icarusblauwtje, boomblauwtje, bruin blauwtje, kleine vuurvlinder, koninginnenpage en landkaartje kunnen rond deze tijd waargenomen worden. Of zijn er uit het zuiden gele luzernevlinders aan komen vliegen of een rouwmantel? De Hobokense Polder heeft al deze vlinders reeds te gast gehad. Enkele jaren geleden konden we een "nieuweling" voor de Polder ontdekken: de eikenpage.

Wil je thuis vlinders aanlokken? Dat kan je doen door rottende bananen op een voederplankje in de zon te leggen.

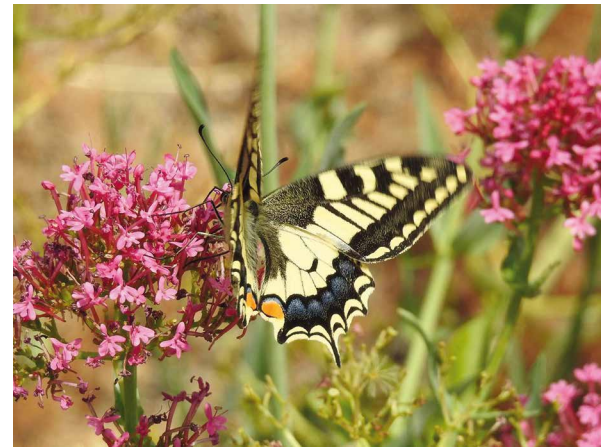
Praktisch:

Afspraak om 14 u op de parking aan United Caps, Schroeiilaan (naast spoorweg). Einde omstreeks 17 u. Deelname is gratis. Meebrengen: zonne- en muggenmelk (bij voorkeur lange broek), stevige wandelschoenen, vlindergids (indien in bezit) en verrekijker.

Deze tocht kan niet doorgaan bij regenweer of felle wind. Dan houden de vlinders zich immers verscholen.

Inschrijven verplicht ten laatste 30 juli bij Ria Thys met opgave van een GSM-nummer of, bij voorkeur een mailadres.

Bij twijfelachtig weer zullen we u zondagvoormiddag 1 augustus melden of de tocht al dan niet doorgaat.

Koninginnepage - Foto: Toon Verbruggen

Tekening: Herbert Vandelloo

Zaterdag 14 augustus om 6.30 u

Bezoek aan de ringpost VRS Anderstad te Lier

Leiding: Wim Stappers- 0477 51 61 54 – stappers.wim@gmail.com

Deze ringpost in het Natuurgebied Beneden-Nete is gelegen aan de brede rietkragen van de telpost Anderstad. Het gebied ligt geprangd tussen het Netekanaal en de Loverijkse Beek.

Hier kan je vele zeldzaamheden tegen het lijf lopen. De rietpartijen en vijvers dienen als rustgebied én broedgebied van heel wat zeldzame vogelsoorten.

Het gebied werd genoemd naar de voormalige middeleeuwse waterburcht die als verdedigingspost fungeerde en waar tol geheven werd. Het kasteel dat vroeger Randerstadt heette, behoorde toen tot het Land van Arkel.

Gerhard Smets is de ervaren plaatselijke ringer die ons zal ontvangen en tonen hoe alles in zijn werk gaat. Karakieten, bosrietzangers, grasmussen, enz.. zullen de revue passeren.

Wie weet misschien wel de zeldzame waterrietzanger?

Praktisch:

We vertrekken om 6.30 u in de ochtend vanaf de parking aan de Boomsesteenweg 333, Wilrijk (ter hoogte van 't Spant). Afhankelijk van de op dat moment geldende coronaregels rijden we samen of individueel naar Lier. Als we passagiers meenemen, dan rijden we kostendelend (0,07 cent/km). Einde rond de middag afhankelijk van wat zich aanbiedt op de ringpost.

Het aantal deelnemers is

Draaihals - Foto: Marc Hofman

bepikt tot maximum 15. Hou hier rekening mee.

Verplicht inschrijven bij Wim Stappers via e-mail: stappers.wim@gmail.com

Zaterdag 14 augustus om 13 u

Natuurbeheer in de Blikvelden

Leiding: Raf Van der Veken – vrijwilligers@hobokensepolder.be

Een korte greep uit de uit te voeren werken: zwerfvuil rapen, het wandelpad onderhouden, takkenwallen maken

Praktisch:

Afspraak om 13 u aan einde van de Frieslandstraat door de poort van blikfabriek, aan het gele poortje.

Einde is voorzien omstreeks 17 u.

Te voorzien: werkkledij die tegen een stootje kan, stevig schoeisel, handschoenen

Graag op voorhand bericht, als je komt.

Een enthousiast beheerteam in de Blikvelden

Zondag 22 augustus om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Raf Van der Veken
vrijwilligers@hobokensepolder.be

In de Polder staat in de zomermaanden heel veel werk te wachten.

Wil je in de natuur samen met anderen de handen uit de mouwen steken en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps, Schroeilaan Hoboken. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje aan Raf dat je komt.

Zondag 29 augustus om 9 u

Natuurbeheer Hollebeekvallei

Leiding: Danny Jonckheere - 0478 33 24 27 en Yaro Claes - 0496 70 80 63

Catering: Dirk Vandorpe - 0494 83 31 85

We starten vandaag met het maaien van het wandelpad en werken zo richting wadi. Hier verwijderen we nog wat brem en bramen en maken er een takkenwal van. We ruimen natuurlijk het zwerfvuil op, als er is natuurlijk.

Dus groot en klein steeds welkom om een handje te komen helpen, voor ieder voorzien we een lekkere

koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de Kolonel Harrystraat. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje bij Dirk voor de catering.

Winterse Hollebeek

Zaterdag 11 september om 13 u

Natuurbeheer in de Blikvelden

Leiding: Raf Van der Veken – vrijwilligers@hobokensepolder.be

Een korte greep uit de uit te voeren werken: zwerfvuil rapen, het wandelpad onderhouden, takkenwallen maken

Praktisch:

Afspraak om 13 u aan einde van de Frieslandstraat door de poort van blikfabriek, aan het gele poortje.

Einde is voorzien omstreeks 17 u.

Te voorzien: werkkledij die tegen een stootje kan, stevig schoeisel, handschoenen

Graag op voorhand bericht, als je komt.

Zondag 12 september om 8 u

Vele kleintjes maken één groot. Steltlopers zoeken in de regio Lier

Gids: Wim Roelant

Leiding: Wim Stappers - stappers.wim@gmail.com

Na het bezoek van de ringpost in Anderstad vorige maand (aug 2021) maken we een tocht langs Lierse waters. Afhankelijk van de voorafgaande waarnemingen houden we halt bij Provinciale overstromingsgebieden aan het Plaslaar en de Jutse Plassen

Het overstromingsgebied 'Jutse Plassen' in Koningshooikt werd in 2006 ingehuldigd door de Provincie. Het relatief kleine gebied van 11 hectare omvat twee grote poelen. Twee grotere watergangen zorgen ervoor dat water in en uit het gebied kan lopen. Ondanks het kleine formaat worden er regelmatig mooie soorten waargenomen. Ook Anderstad kan terug op agenda staan. We zien wel.

Praktisch:

We vertrekken om 8 u vanaf de parking aan de Boomsesteenweg 333, Wilrijk (ter hoogte van 't Spant). We rijden indien mogelijk kostendelend (0,07 cent/km). Einde rond de middag.

Verplicht inschrijven bij Wim Stappers

Zonkdag 12 september om 9.30 u

Zwerfvuil ruimen in en om de Hobokense Polder

Info: Luk Smets, 0477 66 94 32 - luk.smets@telenet.be

Na een drukke zomer in ons natuurgebied is het allicht weer nodig om het zwerfvuil te ruimen. En als Natuurpunters dragen we ook de zorg voor een proper natuurgebied. Kom ons helpen! We gaan zowel de randen van de Hobokense Polder als het natuurgebied zelf van zwerfvuil reinigen.

Praktisch:

Afspraak om 9.30 u achteraan op de parking van United Caps, Schroeilaan 15 Hoboken.

Wij zorgen voor vuilzakken en grijpstocken.

Meebrengen: werkhandschoenen, gesloten schoeisel (of laarzen) Einde voorzien omstreeks 11.30 u.

Graag op voorhand bericht bij Luk Smets, als je komt.

Zaterdag 18 september om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 – 0499 58 99 16

In de natuur groeit en bloeit alles zinderogen. Er staat dan ook heel veel werk te wachten.

Wil je samen met anderen de handen uit de mouwen steken en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps, Schroeilaan Hoboken. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje aan Wim dat je komt.

Visdief met hapje - Foto: Walter De Weger

Een lekker drankje na het zwerfvuil ruimen in de Hobokense Polder

Zaterdag 25 september om 9 u

Natuurbeheer Hollebeekvallei

Leiding: Danny Jonckheere - 0478 33 24 27 en

Yaro Claes - 0496 70 80 63

Catering: Dirk Vandorpe - 0494 83 31 85

We gaan voor de tweede maal dit jaar alle graslanden en wadi's maaien in dit stuk van de Hollebeekvallei. Langs de beekkant gaan we de bomen op snoeien zodat de beek terug te zien is.

Dus groot en klein steeds welkom om een handje te komen helpen, voor ieder voorzien we een lekkere koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Praktisch:

Afspraak om 9 u op de hoek Hollebeekstraat – Remy Verheyenstraat. Einde omstreeks 13 u.

Geef een seintje bij Dirk voor de catering.

Een leuke zomerse gezins-doetocht Met Whoppie en Woelie de Hobokense Polder verkennen

Kinderen tussen 5 en 12 jaar en hun (groot)ouders kunnen met een doerugzak de Hobokense Polder verkennen.

Er zijn 2 trajecten: (beiden ca 4 km)

Vanuit **Taverne De Schorren vanaf 11 u**, Graspolderlaan ga je met Whoppie, het molletje, de natuur ontdekken.

Gesloten op maandag.

Vanuit **Bistro Steiger 3 vanaf 12 u**, Zandkamp 3 (aan de Schelde) ga je met Woelie, de woelmuis, op stap.

Bij terugbrengen na 17 u is hier enkel een maaltijd mogelijk.

Gesloten op maandag en dinsdag.

Reserveren kan aangewezen zijn!

Taverne De Schorren: 03 828 49 96

Bistro Steiger 3: 03 238 24 22

Je betaalt wel een waarborg van 20 euro. Op de ontleendag breng je na je tocht de uitgeleende rugzak met materiaal terug binnen. Je krijgt je waarborg terug als alles in orde blijkt.

Meer info over dit project van Natuurpunt Hobokense Polder bij Ria Thys, 0476 33 79 36 -

ria.thys@telenet.be -

www.hobokensepolder.be/Wandelingen/whoppie.html

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Aan Tafel bvba Fried Denayer	Pierre Van den Eedenstraat 47	2660	Hoboken	03 828 53 28
Beenhouwerij Van der Keere	Kapelstraat 39	2660	Hoboken	03 827 53 01
Bistro Steiger 3	Zandkamp 3	2660	Hoboken	03 238 24 22
Blauwe Hond NV	Boombekelaan 1/B	2660	Hoboken	03 260 90 70
Brood & Banket bij Marc & Evi Helsen	Krekelstraat 83	2660	Hoboken	03 827 47 04
Broodjeszaak Bagatelle	Steynstraat 36	2660	Hoboken	03 825 47 44
Contrast bvba, kantoorartikelen en drukkerij	Jan Peetersstraat 2	2100	Deurne	03 326 08 28
Machineland Eyckerman	Kapelsesteenweg 127	2180	Ekeren	03 646 22 88
Rajo nv, machines voor groenzorg	Zonneke 6	9220	Hamme	052 49 73 12
Tuinaanleg Huylebroeck	Jules Pauwelstraat 50/52	2660	Hoboken	03 830 44 90
United Caps, plasticen dopjes	Schroeilaan 15	2660	Hoboken	03 830 40 00
Uurwerken, juwelen & optiek Annik De Mey	Kioskplaats 81	2660	Hoboken	03 830 21 12
Verzekeringen en beleggingen Alert NV	Kioskplaats 62	2660	Hoboken	03 827 31 50

Protest tegen Maritieme Campus Antwerpen

Natuurpunt maakte een analyse van het MCA-project en deed onderzoek naar mogelijke alternatieven, waarbij er geen negatieve impact op de natuur en het milieu zou zijn.

In een eerste alternatief toekomstplan voor de oude BP-site wordt gesteld dat het niet-bouwen een geweldig project zou zijn. Zo kan op de gesaneerde grond een nieuw stuk natte natuur van 3,5 ha worden gerealiseerd.

Indien na afweging van alle bepalende factoren dat plan niet weerhouden wordt, stelt een tweede alternatief plan voor om het MCA project op te splitsen. Eén deel, de kantoren en horeca, verhuist naar de publieke projectgronden op de kaaien ter hoogte van de ringsnelweg. Het ander deel (de werkplaatsen voor onderzoek en ontwikkeling) kan op de BP-site

als een laag 'landschapsgebouw' worden ontwikkeld. Dit concept vermijdt hinder ten aanzien van de vogels en de vleurmuizen, én creëert een nieuw stuk natuur bovenop het dak. Ook in deze aanpak kan een uniek overgangsbiootop tussen Schelde en Hobokense Polder van zo'n 3,2 ha worden gerealiseerd.

In beide toekomstperspectieven zal de negatieve impact op de Hobokense Polder vermeden worden, én wordt het natuurgebied uitgebreid. Kortom, het levert een sterkere natuur op! (n²) In een open brief aan de Stad Antwerpen licht Natuurpunt Hobokense Polder vzw deze visie uitvoerig toe en wordt zo aangetoond dat er wel degelijk haalbare en natuurvriendelijke alternatieven denkbaar zijn.

Een overgangsbiootop tussen Schelde en natuurgebied Hobokense Polder als een innovatief daklandschap. (teaserbeeld)

Open brief aan het Antwerps Stadsbestuur

MCA à anders?

Projectvoorstel voor een alternatieve aanpak van de plannen voor de ontwikkeling van een Maritieme Campus te Antwerpen.

Hoboken, 25 mei 2021

Aan: College van Burgemeester en Schepenen van de stad Antwerpen

Kopie aan: Reslea/CMB
Betreft: Maritieme Campus Antwerpen (MCA) - een mogelijk alternatief

Geachte stadsbestuurders,

In januari 2021 diende Reslea/CMB bij de Stad Antwerpen een aanvraag tot omgevingsvergunning in voor de bouw van een Maritieme Campus.

Het openbaar onderzoek leverde 1447 bezwaarschriften op. Natuurpunt Hobokense Polder vzw diende een juridisch onderbouwd bezwaarschrift in. De vereniging kant zich tegen de ontwikkeling van kantoorfuncties en hoogbouw op het bedrijventerrein

midden in de Hobokense Polder, maar is op zich niet tegen de duurzame doelstellingen van dit project.

Doordat de initiatiefnemer eind maart besliste om de vergunningsaanvraag tijdelijk in te trekken, blijft de stad Antwerpen voorlopig gespaard van een moeilijke beslissing over deze vergunningsaanvraag.

Natuurpunt Hobokense Polder vzw hoopt dat de initiatiefnemer ondertussen het concept fundamenteel herziet en een project uitwerkt zonder impact op de kwetsbare natuur van de Hobokense Polder.

Met deze open brief wensen wij via het formuleren van onze visie en enkele alternatieve toekomstperspectieven voor de site een constructieve bijdrage te leveren, en het openbaar debat te inspireren.

Toekomstperspectief 1 - Ruimte voor meer natuur

Het is haast voor iedereen duidelijk dat het bedrijventerrein op de voormalige BP-site vanuit stedenbouwkundig en planologisch perspectief erg ongelukkig gelegen is voor eender welke gebouwde ontwikkeling. Door de ligging middenin een erkend natuurreservaat is het schier onmogelijk om een bedrijvigheid te bedenken die geen negatieve impact zal hebben op de aanpalende natuurwaarden. Natuurpunt Hobokense Polder vzw blijft dan ook in de eerste plaats voorstander van een volledige of gedeeltelijke herbesteding van de BP-site tot natuurgebied.

Dit zou een logische stedenbouwkundige indeling opleveren met een betere scheiding tussen bedrijvigheid en

natuur en dus kleinere randeffecten. De bijkomende impact op het milieu wordt beperkt en extra investeringen in publieke infrastructuur worden uitgespaard. Bovendien blijven de actuele natuur- en de landschapswaarden gevrijwaard. Meer zelfs, ze kunnen versterkt worden, waardoor het natuurgebied meer en betere ecosysteemdiensten levert, waaronder een grotere klimaatrobustheid, zuiverdere lucht, een stillere omgeving en betere recreatiemogelijkheden.

TIP:

Politiek is deze keuze zonder twijfel verdedigbaar, als een radicale keuze voor natuur en klimaat, voor het groeiend sociaal-maatschappelijk belang van de open ruimte en voor een positief en wervend milieuverhaal in een district met een erg negatief milieu-imago. (De actualiteit van het loodverontreinigingsdossier is u zeker bekend.)

Anderzijds is Natuurpunt Hobokense Polder vzw niet blind voor de economische realiteit. Een herbestemming van bedrijventerrein naar natuurgebied betekent een aanzienlijke waardevermindering van de grond en bovendien moet een andere locatie gevonden worden voor de Maritieme Campus. De lopende bodemsanering zal geen bedrijventerrein opleveren maar natuurgebied. Ook dit levert een groot aantal maatschappelijke voordelen op, maar minder financiële. Gelukkig worden de saneringskosten hier wel gedragen door de vervuiler. Daar gaan we toch van uit, aangezien de concessies van Castrol en BP met het havenbedrijf op regelmatige wijze werden beëindigd.

Mocht een dergelijke herbestemming van de BP-site economisch (en/of politiek) absoluut onmogelijk zijn, dan moet een project bedacht worden zonder negatieve impact op het natuurgebied. Of beter nog, een project dat de natuur versterkt. Zoals we hieronder uitleggen, is dit met een goede portie creativiteit zeker realistisch, ook voor een Maritieme Campus. Het stimuleert zelfs de ambities van de initiatiefnemer, om nog innovatiever te zijn en een project te realiseren dat de maritieme sector in Antwerpen écht markeert als een game changer.

Toekomstperspectief 2 - Natuurinclusief bouwen

Analyse

Het project Maritieme Campus Antwerpen zoals het werd ingediend in januari 2021 omvatte ruimten voor drie hoofdfuncties:

(1) kantoorruimten voor CMB en aanverwante bedrijven die momenteel gehuisvest zijn op de De Gerlachekaai in Antwerpen en voor nieuw aan te trekken bedrijven uit de maritieme sector. Bij deze kantoren horen ook de zgn 'labo's' voor de verwerking van onderzoeksdata en kleinschalige onderzoeken (ook wel als 'light R&D' bestempeld). Dit zijn ruimten die grote groepen mensen (bedienden) huisvesten voor dagelijks 'kantoorwerk'. De instroom van natuurlijk daglicht doorheen grote gevelopeningen is hierbij belangrijk

(2) ruimten voor onderzoek en ontwikkeling (O&O): werkplaatsen voor het ontwikkelen van technische en industriële installaties en modellen, en voor het huisvesten van grotere technische onderzoeksinfrastructuur. Dit zijn ruimten van diverse hoogten en groottes, waar eerder kleine aantallen mensen werkzaam zijn (technici, arbeiders). Hiervoor is minder direct daglicht nodig.

(3) ruimten voor ondersteunende (semi-)publieke functies: voor horeca en evenementen, beleving, ontmoeting, ontspanning. In het MCA project wordt deze functie nogal sterk bena-

drukt als potentiële connector met de sociale context (lokale verenigingen, mensen uit de buurt... die er zo ook wat aan zouden hebben). Het is allicht ook ingebed als een commerciële factor, vormt het lokaas voor derden (andere bedrijven, klanten) en is onderdeel van het businessplan.

Naar een nieuwe visie met een werkende formule

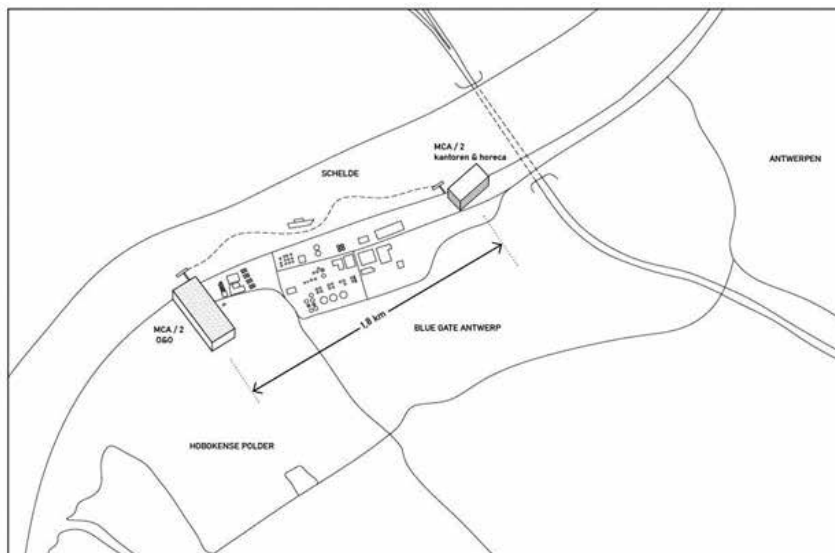
Vanuit deze analyse herdenken we het project volgens een nieuwe formule:

MCA ÷ 2 = n²

In onze visie splitsen we de hoofdfuncties **kantoor en O&O** op in twee aparte componenten, en trekken de ondersteunende **publieke functies** uit één (MCA÷2). Het levert een **sterkere natuur** (n²) op.

De component kantoorfuncties wordt onttrokken uit de BP-site.

We stellen een herlocatie van de kantoorfuncties voor, bijvoorbeeld naar een nabije, iets meer noordelijk gelegen locatie op Blue Gate Antwerp, of naar het aanpalende gebied voor stedelijke activiteiten op de hoek D'Herbouvillekaai - Generaal Armstrongweg. De stedenbouwkundige voorschriften van dit laatste gebied laten kantoorfuncties expliciet toe. De toekomstvisie voor deze site is natuurlijk al lang een nieuw sportstadion. Maar het één hoeft het ander niet uit te sluiten. Het samengaan van kantoorgebouwen met een sportstadion (en/of andere stedelijke functies op

Het splitsen van de hoofdcomponenten van MCA naar twee locaties levert winsten op. (teaserbeeld) © Natuurpunt mei 2021.

deze plek) kan worden onderzocht.

Het samengebruik van de parkeer-ruimte, op verschillende momenten door verschillende gebruikers, is een enorme ruimtelijke, infrastructurele en economische winst. De investering in een aantal ondersteunende semi-publieke functies zoals horeca en evenementenruimte, maar ook fitness- en trainingscentra, hotel, conferentiezaal etc. worden hierdoor zinvoller en voordeliger. De nabijheid van de stad en nieuwe stadsdelen zoals Nieuw Zuid zal ook voor een grotere publieke belangstelling zorgen dan de positionering van deze commerciële voorzieningen aan de Hobokense Polder.

Een enorm voordeel van dergelijke opsplitsing is het feit dat het grootste deel van de dagelijkse gebruikersgroep niet langer naar het uiterste zuidelijke punt van de Scheldekaaien en de Hobokense Polder wordt aangetrokken, maar dicht bij de stedelijke kern blijft. De nabijheid van Schelde en de stad biedt excellente ontsluitingsmogelijkheden, zowel voor het klassieke openbaar vervoer (trein, tram, bus) als voor vervoer via de rivier. De site zou ontwikkeld kunnen worden als een belangrijke overstapplaats voor passagiers van water naar spoor. Bovendien nemen de kantoorfuncties hier geen Sevesoruimte in en liggen ze ook niet in potentieel risicogebied.

Voor de component O&O kan op de BP-site een bijzonder, innovatief maar laag gebouw worden opgetrokken. Dat gebouw wordt geconcipieerd als een landschap, dat zowel aansluit

bij de Hobokense Polder als bij de Schelde-oeveren. Het landschap is te bouwen als een fors dak, waarop zich een natuurlijk biotoop bevindt. Onder dat 'landschapsdak' bevinden zich hoge, robuuste werkplaatsen die als het ware aan het oog onttrokken worden. Hier kan de ruimte volop gebruikt worden voor allerlei O&O projecten, met een beperkt aantal dagelijkse gebruikers. Daardoor blijft de impact op het milieu en het nabije natuurlijke landschap beperkt. Vooral qua mobiliteit – en dus ook qua stikstofuitstoot – wordt de impact beperkt.

De structuur van het gebouw kan een robuuste, stenige of betonstructuur zijn, die voorziet in een stabiele drager voor een dikke dakplaat met daarop een forse bodemlaag. Een zogenaamd "bruindak" levert een geschikt leefgebied voor heel wat planten en dieren; een intensief groendak kan een natuurlijke vegetatielaag met mossen, grassen, maar ook kruiden, struiken en bomen bevatten. Waterpartijen kunnen gevormd worden door een aan te brengen reliëf in de bodemlaag. In de combinatie van deze daktypes vormt het **daklandschap/landschapsdak een overgangsbiootoop** tussen de Schelde (open water, oeverbiotoop) en de Hobokense Polder (rietvelden, graslanden, bos, ruigten).

Het daklandschap wordt niet publiek toegankelijk gemaakt en blijft een exclusieve rustplaats voor dieren. Door de steile wanden (grotendeels gesloten gevels) wordt het zelfs een veilige broedplaats voor heel wat vogels,

afgeschermd van natuurlijke predatoren, honden en mensen.

Het gebouw, waarvan ook de gevels als ruwe stenige wanden kunnen worden gemaakt, wordt dan zowel een stevige, robuuste shelter voor zware bedrijvigheid, als een veilige rots voor natuurlijke organismen.

De oppervlakte van het gebouw kan zich maximaal ontvouwen op de beschikbare ruimte van de site, aangezien het gebouw zélf deel uitmaakt van de natuurlijke context (en er dus eigenlijk niet gebufferd moet worden). Zo kan het gebouw laag blijven (bv max 15 m, waarin 1, 2 of 3 bouwlagen). Hierdoor sluit het min of meer aan bij het niveau van de Scheldedijk en is de visuele impact op het landschap, gezien vanuit de Hobokense Polder én vanaf de Schelde (en Burcht) minimaal. Toch kan een behoorlijk volume aan nuttige werkruimte worden ontwikkeld.

Het gebouw is natuurinclusief door o.m. deze elementen:

- Het gebouw heeft zeer weinig ramen of glasvliesgevels en dient evenmin mechanisch gekoeld te worden door de dikke massieve wanden en daken. Dat beperkt de lichtvervuiling 's nachts en de toepassing van energie voor intern luchtcomfort.
- Door de beperkte hoogte is de vrije doorvlucht van trekvogels en vleermuizen gevrijwaard.
- De gevels aan de zijde van het natuurgebied kunnen begroend worden met spontaan groeiende pioniersvegetatie, en bieden kansen voor heel wat kleine dieren (vleermuizen, reptielen, insecten, vogels).
- Het beperkt aantal werkenden zorgt voor een beperkte toename van autoverkeer en parkeerbehoefte.
- Zonder evenementen, restaurants, sportinfrastructuur, promenade-deck en panoramische terrassen wordt het geen toeristische noch commerciële trekpleister en blijft het eerder rustig op de site.
- Een beperkt aantal kleinschalige (semi-)publieke voorzieningen kan hier gehuisvest worden. Een bezoekerscentrum met een cafetaria ontvangt passanten en geïnteresseerden voor rondleidingen in het

MCA ÷ 2 = n² ©Natuurpunt, mei 2021.

en overgangsbiootoop tussen Schelde en natuurgebied Hobokense Polder als een innovatief daklandschap. (teaserbeeld)

O&O-gedeelte, maar biedt hen ook een kennismaking met de Hobokense Polder en de nieuwe natuur op het dak (een beperkte uitkijkrimte torent boven het daklandschap uit, als een uitkijkpost).

- Een opslag- en werkplaats voor het natuurbeheer ondersteunen educatieve en ecologische initiatieven van lokale verenigingen en stadsdiensten.

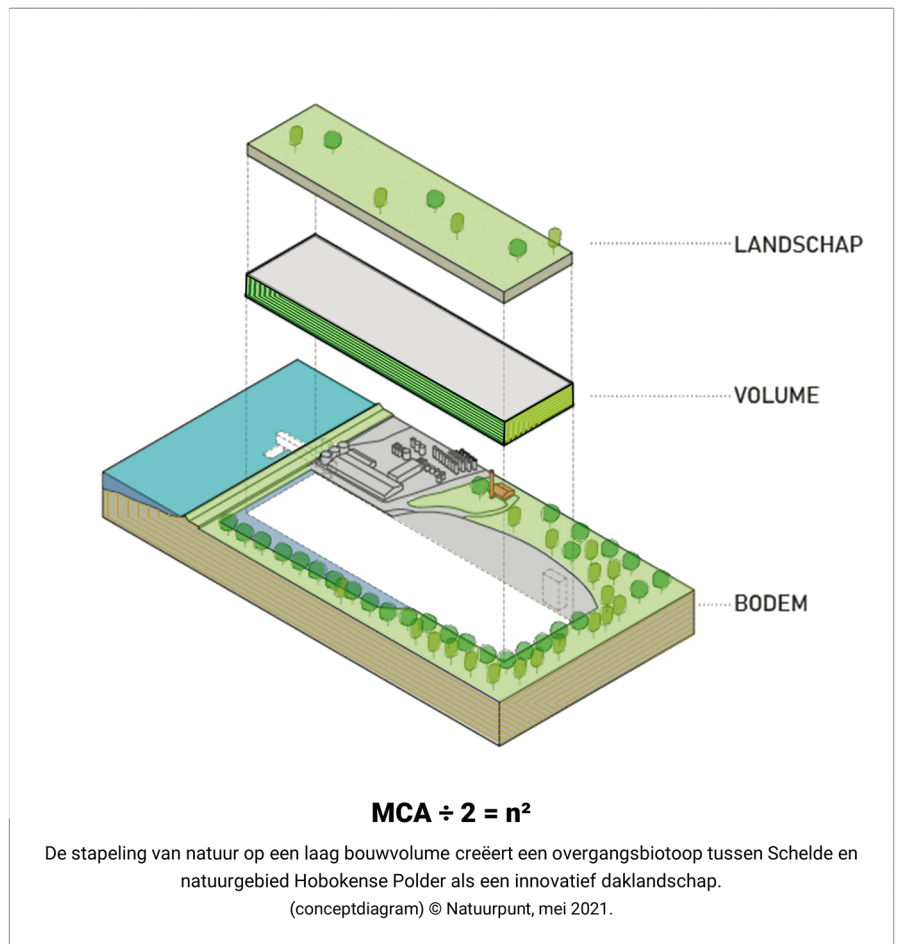
Zo wordt ernstig bijgedragen tot de natuurlijke versterking van de Hobokense Polder én wordt een nieuw stuk natuurlijk landschap er aan toegevoegd. Op die manier wint de natuur twee keer (n^2)!

De meerwaarde van de deling

De splitsing van het project lijkt op het eerste zicht misschien onrealistisch, maar bij nader inzien is het zeker technisch en economisch haalbaar én levert het heel wat meerwaarden op. Net als bij een atoomsplitsing kan de opdeling zorgen voor extra energie en kansen.

De relatie tussen de componenten kantoor en O&O wordt niet verbroken maar versterkt. De relatie tussen de twee hoofdcomponenten van dit project wordt gemaakt op meerdere manieren. Naast de hedendaagse digitale verbindingsmogelijkheden tussen meerdere werkplekken, kunnen gebruikers zich snel tussen de twee vestigingen (op amper 1800 m van elkaar verwijderd) verplaatsen voor een ontmoeting, via een korte wandeling (20 minuten), met de fiets of step (5 minuten),... Of via een shuttle over het water. De shuttle kan eveneens een werk- of vergaderruimte bevatten, of een lunchplek zijn. Het vaartuig kan een state-of-the-art uithangbord zijn voor de sector dat werken op, bij en mét het water op een concrete manier realiseert. Dat maakt een maritieme bedrijfscultuur nog levendiger. Er is dus geen noodzaak tot onmiddellijke fysieke nabijheid van de twee componenten op één site, noch in één gebouw.

De synergieën die elke component op zich kan aangaan met andere actoren op de aparte sites leveren méér winsten op. Het clusteren van meerdere componenten op één site, zoals

in het (oude) MCA-project, biedt niet voor elke component de juiste voedingsbodem.

De mogelijke synergieën tussen kantoren en stad, publieke functies en mobiliteit, maritieme en sportsector kunnen optimaal gedijen op een site nabij de stadskern.

Door de component O&O te koppelen aan een robuuste landschapsstructuur, ontstaan meer kansen voor synergieën met de natuur en lokale sociaal-culturele netwerken. Zo wordt elke component op zich er beter van.

Het voorgestelde concept sluit tevens perfect aan bij de ambities van het projectvoorstel Groenpoort, dat wij u precies een jaar geleden aanboden. De noodzaak tot het ontwikkelen van meer natte natuur in de nabijheid van de stad is er ondertussen niet minder groot op geworden.

Tenslotte

We benadrukken dat ons voorstel voor een alternatief natuurinclusief gebouw niet als een afgewerkt ontwerp dient beschouwd te worden. Het is een

ruimtelijk concept, dat op veel manieren kan worden uitgewerkt.

Het concept is volgens ons realistisch en toont aan dat een alternatief voor de Maritieme Campus Antwerpen zonder negatieve impact op milieu en natuur absoluut mogelijk is. En er zijn ongetwijfeld nog tal van andere gunstige alternatieven te bedenken...

We hopen dat deze nieuwe visie een inspirerende en bepalende rol kan spelen in uw beleid rond de plannings- en vergunningsprocedure van MCA.

Met de meeste hoogachting

Voor het bestuur van Natuurpunt
Hobokense Polder vzw
Luk Smets

Contact:
groenpoort@hobokensepolder.be

**Je kan nog steeds de
petitie tekenen!**

Doe dit op

bit.ly/petitiemca

**Samen op weg naar
15.000 handtekeningen!**

Wat gebeurt er in de Polder?

Sanering Grote Leigracht

Tekst en foto's: Wim Mertens

De bron

Sinds juli 2020 werkt DEME Environmental Contractors (DEC) aan de reiniging van de Grote Leigracht. Door de saneringswerken van de Grote Leigracht en van de BP-site kwamen we te weten dat de Plevierenhoek, de plas in het begrazingsraster, "de bron" is van de Leigracht. In de winter, bij hoge waterstanden, loopt het water hier weg in rioolbuizen onder de BP-site om er aan de andere zijde in de Grote Leigracht weer uit te stromen.

De werken

Na het droogpompen van de gracht, graaft de saneerder het vervuilde slib, de vervuilde bodem en de vervuilde oever af. Camions voeren de vervuilde grond af. Nadien worden oever en bodem opnieuw aangevuld met een 70 cm dikke, waterdoorlatende kleilaag. Bodemvervuiling die in de omgeving eventueel nog aanwezig is, kan hierdoor niet meer in de beek

Zo ziet de gracht eruit tijdens de werken

terechtkomen. Het resultaat is een propere waterloop zonder sliblaag. Zonder slib is de gracht nu dieper dan voorheen, langsheen de Naftaweg makkelijk 2 m diep.

De werken starten in het meest stroomopwaartse deel, aan de voormalige BP-site. Het eerste stuk tot aan de Naftaweg was relatief snel afgewerkt. Het tracé langsheen de Naftaweg was een zwaardere bevaling. Pas tijdens de werken werd duidelijk dat hier twee grachten lagen met tussenin nog een perceel. De olievervuiling zat in beide grachten en de bovenste bodemlagen van het perceel. Dit alles moest worden afgegraven. Op het einde van 2020 bereikte de sanering

de Metaalstraat. Vanwege de natte omstandigheden in de winter besloot DEC de werken op te schorten tot het in maart terug droger werd. Momenteel is het hele tracé langsheen de Naftaweg klaar en werkt DEC verder aan het traject tussen de Naftaweg en de oude spoorweg. Later op het jaar komt het deel tussen de oude spoorweg en de Scheldelei aan de beurt.

Na de afwerking loopt elk deel van de gracht terug vol met water. Vanaf de noordkant van de Naftaweg kan je zelf het fraaie resultaat van op afstand bekijken.

De inrichting

Er is een goede communicatie tussen de DEC en Natuurpunt Hobokense Polder. De aannemer houdt bij de afwerking ook rekening met onze wensen in functie van het toekomstige beheer en het natuurstreefbeeld van het beheerplan.

Zo werd aan het einde van het eerste tracé een regelbare stuw geplaatst. Ook ter hoogte van de Krugerbrug komt een regelbare stuw. Het is de bedoeling om het waterpeil in de toekomst tot minstens 1.8 m TAW op te stuwen, hetzelfde waterpeil als

Hier is de gracht afgewerkt maar nog niet volgelopen

voorheen. De stuwen geven ons de mogelijkheid om het waterpeil af te stemmen op het beheer.

De kleilaag op de oever aan het Groot Rietveld ligt iets hoger dan oorspronkelijk voorzien. Hierdoor draineert minder grondwater en blijft het rietveld in het voorjaar langer nat.

De bodem van het perceel tussen de twee grachten ligt nu op 1.8 m TAW, ongeveer gelijk aan het streefpeil. Dit zijn ideale omstandigheden voor riet en andere moerasplanten. Aan beide uiteinden van het perceel ligt de bodem ongeveer een halve meter lager, waardoor een eiland ontstaat. Een plek waar de nesten van eenden en andere grondbroeders iets beter beschermd zijn tegen roofdieren zoals de vos. Op het eiland en op de oevers bracht de saneerder rietwortels aan in de hoop het natuurstreefbeeld uit ons beheerplan (riet- en grote zeggenvegetaties) snel te herstellen. Begin mei lag het eiland, zoals gepland, net niet onder water, maar was het riet was nog niet gegroeid. Dergelijke vochtige en kale bodems bieden in de maanden mei en juni de perfecte kiemomstandigheden voor rondzwevend wilgenzaad.

*Afgewerkt deel van de Grote Leigracht met hoog waterpeil (2.0 m TAW)
Foto boven en onder*

Om de ongewenste massale kieming van wilgen te vermijden, stuwde de aannemer op onze vraag het waterpeil 20 cm verder op. Het eiland staat nu onder water waardoor wilgen niet kunnen kiemen. In juli, als de wilgenzaden hun kiemkracht hebben verloren, mag het waterpeil terug zakken. Als we dan opnieuw rietwortels aanbrengen, zullen de rietplanten de komende winter voldoende groot zijn om overstroming te overleven.

De kraanschip met moerasmelkdistels die DEC bij de graafwerken in 2020 apart zette, is ondertussen op de oever aangebracht. Voorlopig lijkt deze "transplantatie" succesvol, de planten zien er florissant uit.

Op deze wijze creëert DEC in overleg met Natuurpunt, op korte termijn een nieuw waardevol water- en moerasbiotoop.

Foto's: situatie op 21 mei 2021

De getransplanteerde moerasmelkdistels (Sonchus palustris)

Goudklompjeswerking

Tekst: Peter Van Elsacker - Foto's: Peter Van Elsacker en André Van Langenhove

In de afgelopen maanden bleef het werken met de beperkingen van de coronamaatregelen: eerst nog in ploegjes van vier personen, daarna kon het toch al terug met z'n tienen, dat maakte het gemakkelijker om de werken te coördineren.

De vaste, kleine ploeg van drie man werkte gestaag verder aan het onderhoud van het raster. Het werk van palen vervangen en nieuwe prikkeldraad spannen is niet altijd eenvoudig. Het pad van de kijkwand Dodaars (de stalen wand aan de Scheldelei) naar de kasseiweg op de Schelgedijk moet vroeger een (werk)weg geweest zijn want de ondergrond zat zo vol steen dat onze grondboor er niet door kon. Een boorhamer werd gehuurd om daar gaten in te maken om de palen in te zetten. Zo zie je maar, de Goudklompjes geven niet op. Daarnaast werden ook kleinere werken aangepakt zoals het herstellen van de bewegwijzering van de aangeduide wandelingen en van de poortjes.

De rest van de ploeg voerde de normale beheerwerken uit. Aan het Barberven werd het grasveld gemaaid, wilgenopschot en braamstruiken werden verwijderd om het grasveld open te houden; hetzelfde werk werd

Gaten boren met de gehuurde boorhamer

gedaan in het gebied aan de Metaalstraat. Aan de Plevierenhoek werd ook een stuk terug vrijgemaakt van doornstruiken: hondsroos, meidoorn en bramen overgroeiden grote delen ervan want de runderen eten minder graag van die "pikkers" en we willen het mooie landschap daar open houden.

Naast het maaien zijn er nog andere werken die we deden. Wij plantten beukjes aan langs de parking van de United Caps om die wat ecologisch in te richten, de takkenwal aan de vroegere volkstuintjes langs de oude spoorweg werd herschikt zodat die wat minder volume innam op de berm, en verder langs de spoorweg werden wilgenboompjes weggeknipt om te voorkomen dat er te veel schaduw op de Violiergracht zou vallen. Verder nog wat "houtbewerking": enkele bomen op het wandelpad werden her en der verwijderd en het esdoornhout dat nog in het Polderbos lag, werd afgevoerd als brandhout naar de depot.

Minder plezierige werkjes zijn diegene die eigenlijk overbodig zouden moeten zijn als bepaalde sujetten zich zouden gedragen zoals gewone mensen dat doen. Ik heb het over het opruimen van afval dat zomaar wordt weggegooid en van de restanten van (corona)feesten. Die feesten veroorzaken niet alleen vuilnis en vernieling, maar verstoren de rust in het natuurgebied die voor de dieren erg noodzakelijk is, zeker in het broedseizoen. Bel gerust de politie als je dat ziet gebeuren.

Die rustverstoring gebeurt ook door onverantwoorde wandelaars die de paden verlaten en als ratten overal doorkruipen om in het afgesloten gebied te komen. Als daar nog loslopende honden bij zijn, is dat helemaal verwerpelijk. Het is niet voor niets dat (zeldzame) broedvogels en reeën het moeilijk krijgen. We betrappen regelmatig zulke personen, die schijnheilig beweren dat ze via een gewoon wandelpaadje zijn gekomen. Dat zijn

steevast duidelijk sluippaden; we proberen die zo goed mogelijk af te sluiten met takkenwallen (die dan nog worden doorbroken). Het zou jammer zijn als we in het natuurgebied draden zouden moeten spannen, alleen maar om die hardleerse indringers tegen te houden om zo de fauna en flora te beschermen. Nog zo'n ellendig fenomeen zijn graffiti en tags die op onze borden en kijkwanden worden gespoten. Dat is weeral extra werk om die te verwijderen en ze laten daarna nog lange tijd een lelijke vlek achter op de metalen wanden.

Het nieuwe groeiseizoen is aangebroken en ja hoor, daar is fris en vrolijk één van onze grote kwelgeesten weer: de Japanse duizendknoop die terug begint te woekeren en andere planten geen kans geeft. Dat worden weer heel wat werkdagen om die te maaien, uit te steken en uit te trekken om die in toom te houden. Met goede moed paktten we de verschillende groeiplaatsen aan, waaronder het Vergeten End in het centrale deel, langs de Grote Leigracht en andere veldjes in de Polder. Het is moeilijk om al die plaatsen in orde te houden want ineens begint de Japanse duizendknoop overal tegelijk op te schieten. Gelukkig laten de nieuwe coronarichtlijnen toe om terug met de hele ploeg aan het werk te gaan.

We gaan ervoor, we doen het voor de natuur en voor al diegenen die ons werk wel naar waarde weten te schatten en dat is toch de overgrote meerderheid van de bezoekers. Geniet ervan!

Hondenweide op de Schroevelden? Neen, liever een schapenweide!

Wim Mertens

Op Facebook wordt er recent gepleit om een hondenloopzone in te richten in het natuurgebied Hobokense Polder, meer bepaald in de Schroevelden. Toevallig of niet stelde de Hobokense districtsschepen, bevoegd voor groen, Paul De Ranter, dit al meerdere keren voor tijdens het jaarlijks overleg tussen het district en Natuurpunt Hobokense Polder. Doorgaans kwam de vraag, nadat wij aandrongen op meer toezicht op loslopende honden. Want dat loslopende honden in natuurgebieden zowel de wilde dieren als de wandelaars verstoren, is niet nieuw, zie bv onze website. Een hondenweide waar de viervoeters wel vrij kunnen rondhossen, is dus meer dan welkom. Maar hoort deze wel thuis in het natuurgebied? Volgens ons niet. Hieronder leggen we uit waarom.

Dieren sterven uit

Natuurgebieden nemen in Vlaanderen een bijzonder kleine oppervlakte in. Volgens Statistiek Vlaanderen wordt minder dan 7 % van Vlaanderen beheerd als natuur- of bosgebied, tegenover 28.5% bebouwde ruimte (inclusief tuinen). Volgens het Groenplan bedraagt het aandeel natuurgebied in de stad Antwerpen eveneens 7 % (het overgrote deel ervan ligt in of net naast de haven of de Schelde). Tijdens de pandemie werd erg duidelijk dat dit niet alleen voor dieren veel te weinig is. Je liep in alle Vlaamse natuurgebieden op de koppen. Deze uiterst kleine en gefragmenteerde oppervlakte natuur is één van de belangrijkste redenen waarom ook nu nog planten en dieren uitsterven in Vlaanderen. Ik kan uit de losse pols meer dan 10 vogelsoorten opsommen die sinds mijn jonge jaren uit ons gewest zijn verdwenen. Om dit uitsterven een halt toe te roepen, moet elke vierkante meter bestaand natuurgebied beschermd blijven, meer zelfs een uitbreiding van de natuuroppervlakte is dringend nodig.

Goed bestuur

De Schroevelden, tussen de Scheldedei en de Schroeiaan, waren tot eind jaren '70 van de vorige eeuw in gebruik als tuinbouwgrond. In de jaren '80 verschenen spontaan volkstuintjes, maar in 1997 besliste de stad dat deze plaats moesten ruimen voor natuur. Vanaf 1998 voert de stad, en sinds 2017 Natuurpunt Hobokense Polder, hier een hooibeheer uit, gericht op de ontwikkeling van bloemrijke graslanden. En dat is gelukt. Momenteel vind je in de graslanden meer dan honderd plantensoorten, waaronder zeldzame orchideeën. De Schroevelden zijn het leefgebied van vele schitterende vlinders, libellen en andere dieren. De voorbije 20 jaar heeft de stad ongeveer 120.000 euro besteed aan het herstel en het beheer van de graslanden. Een goede investering die een schat aan planten en dieren heeft opgeleverd. Het zou van onbetamelijk bestuur getuigen om deze mooie verwezenlijking op te offeren aan een hondenloopzone.

Gewoon vergeten?

In de directe omgeving van de Hobokense Polder vonden de voorbije decennia grote en kleine stadsontwikkelingen plaats. Denk maar aan Polderstad (1970 - 1990), Haspengouwstraat - Portugezenhof (1980 - 1990), KMO-zone Polderstad (1980 - 1995), Zee-landstraat (1980 - 2005), P. Van Den Eedenstraat (1990 - 1995), Cdt Van

Laethemstraat (2005 - 2010), Groen Zuid (2015 - 2020), Nieuw Zuid (2015 - ...), BlueGate (2015 - ...). Nergens op deze honderden hectaren voormalige open ruimte is plaats voorzien voor honden. In 2019 was er in Antwerpen meer dan één geregistreerde hond per 9 inwoners. Dit betekent dat er in Polderstad met 1654 inwoners ook 190 honden wonen en er in de wijk Groen Zuid (gericht op meer dan 1000 inwoners) 115 zullen komen. Had men dan niet een beetje ruimte moeten reserveren voor een hondenloopzone? En kan dat niet alsnog gebeuren? Of wentelen we deze last toch maar af op het kleine en kwetsbare natuurgebied? Voor ons is het antwoord op deze vragen duidelijk.

Alternatieven

Bovendien zijn er best nog wel alter-

natieven te vinden om één of meerdere hondenloopzones in te richten. We geven enkele wilde ideeën weer op het kaartje. Vele daarvan hebben wij al meerdere malen als mogelijkheid naar voor geschoven, voorlopig nog altijd zonder resultaat.

In Polderstad zijn er de Groene vingers of kan je aan de zijde van de Harold Rosherstraat misschien een stukje reserveren voor honden. En waarom geen loopzone inrichten in de bufferzone tussen Polderstad en de KMO-zone? Een hondenloopzone hoeft toch niet per se een gazon te zijn, het is vast veel spannender om tussen bomen te lopen, ook voor een huisdier. Kan er op BlueGate, aan de zijde van de Krugerbrug geen kleine hectare afgepitst worden? Kan geen stukje g(G)roen Zuid ingericht worden als hondenloopzone voor alle honden die daar (komen) wonen? Misschien kan een deel van het Hyde Park gereserveerd worden voor onze viervoeters? Her en der zijn er vast nog braakliggende gronden die, al dan niet tijdelijk, als hondenloopzone kunnen dienen.

Liever een schapenweide

In 2015 sloot Woonhaven, de eigenaar, in nauw overleg met de stad Antwerpen een beheerovereenkomst af met Natuurpunt Hobokense Polder voor de Schroeivelden en de aanpalende Populierenaanplanting. In deze

overeenkomst staat letterlijk: "Het beheer heeft als doel de natuurwetenschappelijke en natuureducatieve waarde van dit gebied te behouden of te vergroten en het terrein in gezamenlijk overleg uit te bouwen tot een publiek natuurreservaat met specifieke aandacht voor natuureducatie en passief recreatief medegebruik als uitbreiding van het bestaande erkende natuurreservaat Hobokense Polder." Natuurpunt is verplicht om een beheerplan op te stellen en het gebied te laten erkennen als natuurreservaat door de Vlaamse overheid. Om deze uitbreiding aan te vragen, wachten we echter al enkele jaren op een actualisatie van het bestaande erkenningsdossier van de Hobokense Polder door de Vlaamse overheid. De grote lijnen van het beheerplan liggen echter al lang vast: spontane bosontwikkeling in de Populierenaanplanting en een graslandbeheer op de Schroeivelden. Dit beheer kan bestaan uit hooi- of begrazingsbeheer of een combinatie van beide. In 2020 werden de graslanden na een hooibeurt in de zomer, een eerste maal door schapen begraaasd in de herfst. Wij gaan dus voor een schapenweide, geen hondenweide.

Bosorchis met vlinder - Foto: Toon Verbruggen

Conclusie

Ik vermoed dat niemand, geen politicus of hondenliefhebber, graag wilde dieren ziet uitsterven. Handel hier dan ook naar en bescherm op zijn minst de schamele lapjes natuurgebied die Antwerpen nog rijk is. Samen met de eigenaar en de stad Antwerpen is in 2015 besloten om de Schroeivelden te beschermen als waardevol natuurreservaat. Daarin past helaas geen hondenloopzone. Met wat fantasie, een

gezonde portie doorzettingsvermogen en een beetje politieke wil, zijn elders in de buurt vast en zeker potentiële hondenloopzones af te bakenen. Wij vertrouwen er op dat het Hobokens districtsbestuur hierin slaagt.

Honden zijn welkom in de Hobokense Polder, maar wel aan de lijn.

We ontwikkelden naaststaand infobord, dat kortelings aan de ingangen van de Hobokense Polder zal geplaatst worden.

Reeën in de Polder Honden aan de lijn!

Beste wandelaar,

In de Hobokense Polder leeft permanent een kleine groep reeën, die zich hier ook voortplanten. Alle honden hebben een jachtinstinct. Als een hond wild ruikt, wordt dat instinct geprikkeld. De hond wil het dier opsporen. Bijna alle dieren in de natuur zijn bang voor honden. Ook voor honden die niets doen. Als een hond te dicht in de buurt komt, schrikken de dieren op en vluchten ze weg.

Soms lopen ze zich letterlijk dood. Maar vaak worden ze verwond of doodgebeten door jagende honden.

DAAROM: Hou je hond altijd aan de lijn!

DANK

Nieuws van de Hollebeek en de Tarzanboskes

Tekst: Danny Jonckheere - Foto's: Danny Jonckheere, Dirk Vandorpe en Yaro Claes

Het voorjaar is goed gestart voor de natuur: heel wat regen en dus bijgevolg voldoende water voor de voortplanting van onze kikkers en salamanders in de verschillende wadi's. Aan de Kolonel Harrystraat zijn reeds kleine watersalamanders en groene en bruine kikkers waargenomen.

Ondertussen zijn ook de meeste nestkasten bezet door kool- en pimpelmezen. Dit zijn de beste helpers in de bestrijding van de processierupsen. Hopelijk kennen de nestkasten voor de vleermuizen een even groot succes, maar dat zullen we pas binnenkort weten als we ten strijde gaan met een batdetector. De twee extra bijenhôtels die geplaatst werden, worden ook druk bezocht door solitaire bijen. In totaal staan er nu 5 hotels in de omgeving van de Hollebeekvallei.

Ook in het gebiedje dat we beheren in de Moerelei, werd een bijenhotel geplaatst. Het is tof om te merken dat het nieuwe stukje wandelpad van het rusthuis Heydehof naar de Kolonel Harrystraat, al goed bewandeld wordt. De mensen hebben ook de weg gevonden naar onze nieuw aangeplante boomgaard die volop in bloei stond en dus hopelijk dit jaar voor het eerst vruchten zal opleveren.

Op het moment van dit schrijven zijn de schapen van de Stadsherder ons perceel in het Schoonselhof aan het begrazen.

Dit voorjaar was het in de Tarzanboskes wat stiller. De meeste exoten werden verwijderd of zijn onder controle. Nieuwe struiken en bomen zijn op die plaatsen al goed aan het groeien. We hadden wel wat werk omwille van stormschade. Sommige van die bomen kunnen blijven liggen en andere worden dan weer helemaal verwijderd. Deze laatste worden dan verwerkt in een takkenwal, die bescherming biedt aan heel wat kleine fauna.

Verder hebben we heel wat inheemse bomen laten opkweken zodat we verder kunnen aanplanten. Ook hier zijn er veel nestkasten bewoond en is het een drukke bedoening in de omgeving van onze twee bijenhôtels. In de nabije toekomst zullen we trachten de te natte delen van het wandelpad verder aan te pakken.

Danny en Dirk aan de slag in de Hollebeekvallei

Bijenhotel Moerelei

Meikever

Natuurpuntbier Hobokens Wild

Wild bier van Hoboken

Geniet van ons artisaanaal gebrouwen bier en steun de prachtige natuur van de Hobokense Polder

Bestel nu uw bierpakket als origineel geschenk of gewoon ... lekker voor uzelf
Verkrijgbaar in 3 wilde biertypes:

fris en vol **Blond**
(6,5% Alc.)

kruidige **Tripel**
(8,0% Alc.)

warm winters **Amber**
(9,2% Alc.)

per soort of mix
in pakket van 6 of 12

Bestel nu via onze webshop: www.hobokensepolder.be/shop

Natuurpunt
Hobokense Polder

Afhaalpunt in Hoboken

Meer info: hobokenswild@hobokensepolder.be

Hobokens Wild wordt geschonken
in de Blikfabriek, de Novonov en
Klimzaal Blok

Sierlijk bierglas met opdruk
van het logo "Hobokens Wild"
Prijs 5 euro

Meer info op

www.hobokensepolder.be/hobokenswild
hobokenswild@hobokensepolder.be

Ook te koop als GESCHENKPAKKET:
5 bierflesjes en 1 glas: 21 euro !!!

Wil je heerlijk Hobokens Wild aankopen?
zie www.hobokensepolder.be/shop

Weer genieten van geleide wandelingen, toneel en een natuurterras

Een beeldverslag van enkele gezellige lente-activiteiten in de Hobokense Polder.

Ons **Expeditieteam Hobokens Wild** plande heel wat in het voorjaar. Het wandelteam kon al 8.049,71 euro (stand op 16/6/'21 met nog 11 dagen te gaan) inzamen ten voordele van de Hobokense Polder: nestkastverkoop, quiches en kaasschotels, ons geliefd bier, meer dan 100 verkochte wandelzoektochtformulieren,

sponsoring door gulle leden-schenkers en de gewaardeerde kruidenwandeling met natuurcafé. Proficiat!

In juni konden eindelijk in twee weekends coronaproof de voorstellingen **Oudland** doorgaan (een organisatie van het Gravenhof). Ca 200 personen genoten van het toneel op de picknickweide aan de Scheldedijk. Natuurpunt HP zorgde voor een gezellig natuurcafé.

Foto's: Ben Van Oeteren, Luk Smets, Walter Decoene

Paddenoverzetacties

Was 2021 een goed jaar?

In heel Vlaanderen werden in het voorjaar weer heel wat amfibieën veilig de straat over geholpen naar hun paringsgebied.

Natuurpuntafdelingen die een actie ontwikkelen, geven de resultaten door in het zogenaamde "paddenportaal". Dominique Verbelen, coördinator van de actie binnen Natuurpunt Studie geeft een samenvatting van de actie (stand tot op 26 mei 2021)

Op recordkoers

De resultaten van de voorjaarstrek vinden vlot hun weg naar het paddenportaal. Tot nog toe werden de gegevens ingevoerd van 270 acties, verspreid over 128 gemeenten. Hiermee liggen we op recordkoers: enkel in 2019 en 2018 kregen we meer gegevens binnen (van resp. 277 en 275 acties). Als alle laat-invoerders binnenkort ook de resultaten van hun actie(s) nog zullen doorgeven, dan zit een record er in.

Qua aantallen staat de teller intussen op 170.565 amfibieën die levend de weg werden over geholpen. De top drie wordt ingenomen door gewone pad (135.500), bruine kikker (18.739) en Alpenwatersalamander (6.341). Jammer genoeg werden ook nu weer heel wat verkeersslachtoffers geregistreerd (7.739).

Maar was het een goed jaar?

Op basis van de invoeringen bleek dat heel wat acties relatief lage cijfers lieten optekenen. Maar dat was lang niet overall zo: voor sommige acties was 2021 best wel een goed jaar. Om een beter zicht te krijgen op het totaalplaatje werden de gegevens van 75 locaties die de voorbije 10 jaar werden opgevolgd, geanalyseerd. Vervolgens werd per locatie een ranking opgemaakt, van beste naar slechtste jaar. Daaruit blijkt dat in 2021 en 2020 veel meer acties een slechtste jaar lieten optekenen dan je zou verwachten. Met 75 acties over een periode van 10 jaar zou je kunnen verwachten dat er elk jaar gemiddeld 7 à 8 acties een

slechtste jaar zouden laten optekenen. Maar in 2021 was dat het geval voor maar liefst 20 acties (en in 2020 voor 21 acties). Ook al gaat het hier maar om een snelle analyse, toch is dit vermoedelijk wel richtinggevend: 2021 was geen goed jaar voor gewone padden.

Extra reden om ongerust te zijn?

Van heel wat locaties kreeg Natuurpunt Studie te horen dat er erg weinig legsels werden gevonden, vooral dan van bruine kikker. Jammer genoeg worden cijfers over legsels niet (systematisch) bijgehouden, maar misschien kunnen we hierrond toch eens een (proef)projectje opstarten. Ook in Wallonië werden op de meeste plaatsen nauwelijks legsels opgemerkt. Eén slecht voortplantingsjaar hoeft niet dramatisch te zijn, maar indien deze trend zich zou doorzetten, zou dat wel voor problemen kunnen zorgen. Het zou goed zijn mochten we hier wat beter de vinger aan de pols kunnen houden.

Inschrijven Padden-Flits

Mensen die graag de Padden-flits willen aankrijgen, moeten zich hiervoor

zelf aanmelden via de startpagina van www.paddenoverzet.be (in het rechter blauwe hokje, boven het lieveheersbeestje).

Paddenoverzet in onze afdeling

Ook Natuurpunt Hobokense Polder neemt al vele jaren deel aan deze "hulpactie voor de amfibieën". Danny Jonckheere coördineert plaatselijk de actie.

Dit zijn de resultaten voor 2021:

Hobokense Polder

OVERGEZET:

133 bruine pad – 102 bruine kikker – 2 groene kikker – 8 Alpenwatersalamander – 30 kleine watersalamander

SLACHTOFFERS:

19 bruine pad – 21 bruine kikker – 2 kleine watersalamander

Fort 8

OVERGEZET:

158 bruine pad – 10 bruine kikker – 4 groene kikker

SLACHTOFFERS:

6 bruine pad – 2 bruine kikker – 1 groene kikker

Alpenwatersalamander

Bruine kikker
Foto: Toon Verbruggen

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen

februari - april 2021

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Gedurende deze periode, werden in de Ardea-werkingsregio in totaal 12.074 waarnemingen ingevoerd door 320 waarnemers. Dit is het hoogste aantal waarnemers sinds het eerste 3-maandelijkse vogelverslag (mei-juli 2014).

Drie vogelfreaks voerden de lange lijst aan: Danny Jonckheere met 2.218 waarnemingen, op de voet gevolgd door Wouter Van Assche met 2.050 wn en Pierre Blockx met 913 wn

Bij dit record aantal invoerders stellen we vast dat de top 5 meer dan de helft van de waarnemingen invoert en dat minimum 1/3de van de vogelliefhebbers,-sters slechts 1 of enkele inputs aanbrenge.

In het hoog aantal waarnemingen zit ook een belangrijk aandeel van het broedvogelonderzoek van de vogelatlant vervat. Op de ARDEA website kan je dagelijks de ingevoerde waarnemingen bekijken via www.hobokensepolder.be/vwardea/waarnemingen.htm

12de lentetrekellingen Hobokense Polder 31 maart tot 1 mei 2021

Met slechts 35u.50 min tel-uren waren de voorbije tellingen de 2de kortste sinds de start van de lentetrekellingen in 2010. De voornaamste oorzaken van deze terugloop zijn te wijten aan het feit dat er alleen tijdens de weekenden werd geteld en ook het soms ongunstige weer.

Zoals bekend liggen de aantallen vogels tijdens de lentetrekellingen een stuk lager dan in het najaar (max 1/4de van het totaal). De trek is korter van duur en meestal sterk gebonden aan weersomstandigheden.

Onder de blikvangers vielen vooral het mooie aantal dwergmeeuwen op en zeldzame doortrekkers zoals grote stern en zomertortel (zie soortenbespreking).

Ik vermeld ook graag Europese bever als opvallende passant langs de telpost op 16 april (LVS). Voor alle informatie over deze en vorige trekellingen Hobokense Polder, zie de Ardea website.

Fenologie 2021 in de Ardea regio

Hierbij worden de op [waarnemingen](#).

be ingevoerde aankomstdata vermeld van zomervogels die in onze regio en/of in Vlaanderen als broedvogel voorkomen.

Enkele winterwaarnemingen of uitzonderlijk vroege aankomsten van zwarte roodstaart, roodborsttapuit, gele kwikstaart, tjiftjaf en zwartkop werden niet opgenomen in deze lijst.

Tjiftjaf	21 februari	Hobokense Polder	WM
Kleine plevier	25 maart	Petroleum Zuid	DJ
Visdief	24 apr	Schelde HP	VS, WDW
Boerenwaluw	25 maart	Hove	JE
Fitis	28 maart	Park Van Eden Wilrijk	PBI, JVV
Oeverwaluw	29 maart	Wilrijk	RV
Zomertaling	30 maart	Hobokense Polder	GB
Boompieper	30 maart	Wilrijk	JE
Bonte vliegenvanger	3 april	Hobokense Polder	JVG
Huiswaluw	6 april	Fort VI Wilrijk	JC
Tuinfluitier	9 april	Hobokense Polder	VB
Blauwborst	13 april	Groen Neerland Wilrijk	LVS, PVD
Koekoek	14 april	Hobokense Polder	Cas
Grasmus	17 april	Hobokense Polder	LVS
Roodborsttapuit	17 april	Hobokense Polder	LVS, WDW
Zomertortel	17 april	Burcht	LVS
Gele kwikstaart	18 april	Edegem	WVA
Braamsluiper	19 april	Polderstad Hoboken	AVL
Gekraagde roodstaart	20 april	Wilrijk	PH
Wielewaal	21 april	Hobokense Polder	ID
Nachtegaal	21 april	Hobokense Polder	WV
Gierzwaluw	22 april	Hobokense Polder	MM
Kleine karekiet	22 april	Hove	SH, WE
Boomvalk	24 april	Hobokense Polder	LVS
Rietzanger	24 april	Petroleum Zuid	DJ
Draaihals	30 april	Wilrijk	YB
Wespendief	3 mei	Fort VI Wilrijk	RV
Bosrietzanger	6 mei	Groen Neerland Wilrijk	PBI, JVV
Grauwe vliegenvanger	7 mei	Hof ter Linden Edegem	WVA
Spotvogel	13 mei	Edegemse Beekvallei	WVA

Soortenbespreking

Er werden binnen het Ardea-werkingsgebied waarnemingen van 146 soorten ingevoerd. Daarbij voegen we nog drie soorten die uitsluitend over de Schelde/Linkeroever vlogen tijdens de lentetrekkingen: **grote stern**, **zomertortel** en **regenwulp**.

Op 25 februari vloog een groep van ca 10 **brandganzen** zuidwaarts over de Hobokense Polder (DJ).

Groepjes overvliegende **Toendrarietganzen** worden tijdens de wintermaander wel af en toe waargenomen, maar op 8 februari pleisterden 2 ex uitzonderlijk langs de Schelde oever Hobokense Polder (MVR).

Voor **pijlstaart** vormt het waterbekken van Aquafin/Antwerpen Zuid de belangrijkste overwinteringsplaats in deze regio. Tijdens de watervogeltelling op 14 maart pleisterden er 16 ex en eerder op 18 januari, 22 ex (GB, KDL).

Een mannetje **smient** pleisterde op 9 februari op Fort V – Edegem (LS) en 3 ex vlogen op 22 februari noordwaarts over Elsdonk/Edegem (WVA).

Gedurende 3 dagen in februari trokken er minimum 40 **kraanvogels** over de zuidrand van Antwerpen. Op 20 februari 1 ex over Hove-Lint (SVB) en 3 ex over Petroleum Zuid/Antwerpen (CVG), op 21 februari eerst 1 ex en 's avonds 20 ex. over Hove (SH, AS) en op 22 februari 15 ex. over Hoboken en 't Kiel (GS, MM).

Op 14 februari werd een **bokje** waargenomen langs de Kleine Struisbeek bij de Doornstraat/Wilrijk en één bij Campus 3-Eiken/Wilrijk, samen met **watersnip** (RV).

Tijdens de trekkingen Hobokense Polder trokken enkele groepjes **dwergmeeuw** noordwaarts over de Schelde. 6 ex op 22 april (MM), 5 ex op 24 april (LVS en WDW) en 18 ex op 28 april (MM en WDW).

Twee **reuzensterns** vlogen op 19 april krijsend over Elsdonk/Edegem tot verbazing van de waarnemer (WVA). Het was de 2de bekende waarneming in onze regio.

Een **purperreiger** vloog tijdens de trekking van 22 april over de Schelde (MM).

Op 20 april trok een **visarend** over Hoboken (JDB)

Roepende **haviken** werden gehoord op 18 februari en 8 maart in het Uilenbos/Bos van Moretus-Hove (LVS, DJ, JR) en op 12 maart in Fort VIII Hoboken (LVS). Een havik vloog op 31 maart over Edegem/Elsdonk (WVA) en op 28 april over Edegem/Mortsel (OVV).

Er werden 4 waarnemingen van overvliegende **blauwe kiekendief** ingevoerd: 1 ex op 7 en 8 februari over Edegem (WVA), 1 man op 20 februari over de Schelde Hobokense Polder (PB) en 1 man op 17 april over de Schelde langs Moretusburg/Hoboken (JD).

Noordwaarts overtrekkende **rode wouwen** kwamen gedurende 5 dagen in het vizier: op 17 februari over Kiel/Antwerpen (MM), 2 maart over Hove (JCe) en op 25 april 's morgens eerst een rode wouw over Hobokense Polder (LVS) en 1u40 later een tweede exemplaar over Moretusburg/Hoboken (JCI).

Een **ransuil** pleisterde op 3 maart nabij UZA/Edegem (JPO).

Op 30 april zocht een **draaihals** naar mieren in een private tuin van De Brem/Wilrijk (YB).

Gedurende deze periode werden **middelste bonte spechten** regelmatig waargenomen in het Uilenbos/Hove (SHo, DJ, RM, NS, Cas, PBI, PV, PBu, WVS, WS).

In het Hof ter Linden/Edegem (LS, PBa, PL, WVA, HB, MD, OF, KDR, MH, PH). Voorts werd deze specht nog éénmalig

gehoord/gezien in het Middelheimpark/Antwerpen (LVS) en 2 maal rond Schans 16/Klaverblad Wilrijk (PH).

Een **zwarte specht** riep op 22 februari vanuit het Bos van Moretus nabij het Uilenbos/Hove (BM).

Op 24 april vloog een **smelleken** over Buizegem/Edegem (WVA) en op 25 en 28 april trok er telkens een ex. over de Hobokense Polder tijdens de trekking (LVS, MM, WDW).

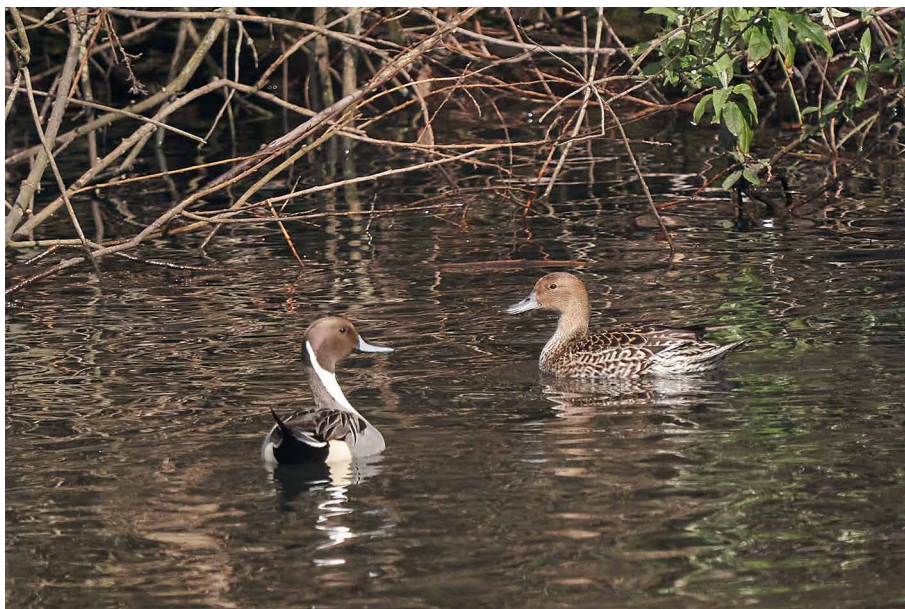
Een man **beflijster** foerageerde op 21 april op een akker nabij Groenenhoek/Wilrijk (LVS, DJ) en een 2de exemplaar vloog de Schelde over naar Hobokense Polder op 24 april (LVS).

Blauwborst vertoonde in de Hobokense Polder als broedvogel al jarenlang een dalende trend en voor het eerste jaar werden er in het natuurgebied zelfs geen waarnemingen ingevoerd. De enige, slechts tijdelijk zingende vogel in de regio, werd op 13 april in Groen Neerland/Wilrijk waargenomen (LVS, PVD).

Een **paapje** pleisterde op 20 april in de Beekhoek/Hove (SVB) en in hetzelfde gebied foerageerde van 21 tot 29 april 1 à 2 mannetjes **tapuit** (SVB, SHo, WE, JCe).

Een solitaire **waterpieper** werd op 7 en 16 februari gezien in de Beekhoek/Hove (SVB, JCe) en 1 ex foerageerde op 13 februari aan de rand van een gracht in het Schoonselhof/Antwerpen (JB).

Vanaf begin maart werden er 1 of 2 **appelvinken** waargenomen in Ede-

Koppeltje pijlstaart - Foto: Guy Borremans

Middelste bonte specht - Foto: Walter De Weger

Schoonselhof/Antwerpen: 2 man waarvan er 1 een broedkoppel vormde met een wijfje Carolina-eend (DJ, NS, GB, GWi, WDW, JVV). Uilenbos/Hove: 1 paar op 6 april (XM).

De **geelkopcaracara**, die vorig jaar op 19 oktober toekwam, was gans de periode nog regelmatig te zien in de Hobokense Polder en Petroleum Zuid (KMa, MM, LSa, MV, DJ, JPo, WDW).

Waarnemers

AS Arnaud Struyf
AD Anne d'Ooghe

BM Bernard Miserez
BVB Bart Van den Bosch
Cas Casper Thys
CVG Chantal Van Gool
DJ Danny Jonckheere
GB Guy Borremans
GS Gilbert Smet
GWi Guy Willemsen
HGi Hannes Giglot
HB Hugo Bender
JB Jozef Bafort
JCe Jan Celis
JC Johan Claessens
JCl Joeri Claes
JDB Jan De Bie
JD Jeroen Dondorp
JGi Johan Giglot
JPo Jonas Pottier
JR Jordi Raets
JVV John Van de Voorde
KDL Kathy De Lange
KDR Kris De Rouck
KM Koen Maes

KMa Kevin Matters
KvV Koen van Vooren
LSa Laurien Sannen
LS Louis Schramme
LVB Lou Van den Bosch
LVS Luc Van Schoor
MD Marc Daemen
MH Marc Hofman
ML Marnix Lefranc
MM Maarten Mortier
MP Moli Pollet
MR Marc Raes
MV Myrthe Ververs
MVR Marc Van Ruymbeke
OF Olivier Fuchs
OVB Oswald Van Bedaf
NS Niels Schild
PBa Philip Barbaix
PBe Pieter Beyens
PBI Pierre Blockx
PBU Patrick Bussche
PH Peter Hofman
PL Peter Lucas
PVD Pieter Van Dorsselaer
PV Pieter Vervloet
RDi Roel Diepstraeten
RL Renée Lejeune
RM René Matthys
SHO Seppe Hosteyn
SVB Steven Van den Bussche
RV Robin Vermynen
SH Steven Hosteyn
SVB Steven Van den Bussche
VT Victor Torres
WDW Walter De Weger
WE Wouter Ertbrouck
WM Wim Mertens
WS Wim Stappers
WVA Wouter Van Assche
WVd Ward Van den Eynde
WVS Walter Van Spaendonck
XM Xander Meeuwesen
YB Yaron Blinder

gem, vooral in het gebied rond Fort V (WVA, KM). Ook vloog er een **appelvink** over de Beekhoek/Hove op 6 maart (SVB).

Op 6 maart pleisterden een 10-tal **kleine barmsijzen** in de Hobokense Polder (WM) en op 18 maart foerageerden 9 ex in het zelfde natuurgebied (MVR).

3 **kruisbekken** vlogen op 24 april oer Fort V - Edegem (WVA).

Exoten

Een **muskuseend** vertoefde op 29 maart bij de regenwaterbuffer, Lievevrouwkesbosspad/Wilrijk en 4 ex in een gracht van de westkant van het Schoonselhof/Antwerpen (DJ, LVS).

Een mannetje **Carolina-eend** pleisterde op 27 maart in het Hof ter Linden/Edegem (JGi, HGi, JC) en een wijfje vormde met een mannetje mandarijn-eend een broedpaar aan de kasteelvijver van het Schoonselhof/Antwerpen (WDW).

Gedurende gans deze periode pleisterden **mandarijneenden** in volgende gebieden:

Hof ter Linden/Edegem max 4 ex in februari (3 man en 1 wijfje) (KvV, LS, PL, DJ, LVS, VT, WVA, RL, RDi, MD, CVG, MP, HGi, JGi, JC, BVB, LVB, AD, ML, MH).

Fort VI/Wilrijk: max 3 ex 2 man en 1 wijfje (JVV, LS).

Fort VII/Wilrijk: 1 man op 16 februari (MR)

Park Vogelzang/Antwerpen: 1 paar medio februari (RL, LVS).

Tapuit - Foto: Steven Van den Bussche

Onze zoogdieren - Zeezoogdieren

Deel 3: Gewone bruinvis

Bert Mertens

Gewone bruinvis (Phocoena Phocoena)

De bruinvis is de kleinste tandwalvis van de Noordzee. Met name 2013 was een uitermate productief jaar voor de bruinvis voor het aantal waarnemingen. Buiten 2013 zijn de waarnemingen eerder sporadisch (2009, 2010, 2011 en 2016) te noemen.

In de Middeleeuwen werd de bruinvis vaak gegeten en werd de olie uit de speklaag gebruikt in lampen en veevoer. In de 17de eeuw noemde men bruinvissen ook wel 'zeevarkens' vanwege hun vette uiterlijk en omdat ze een knorrend geluid maken. De familienaam 'Varkensvissers' komt voort uit geslachten die in die tijd op bruinvissen jaagden. In de jaren '70 en '80 waren ze nagenoeg verdwenen uit onze wateren om daarna gestaag terug te keren. Vanaf de 21ste eeuw worden ze vaak gezien maar spoeien ook regelmatig aan, soms sterk verminkt.

Bruinvissen hebben een donkere bruingrijze tot zwartbruine rug met lichte flank en een witte buik met daartussen een geleidelijke overgang die egaal tot vlekkelig is. Op het midden van de rug zit een lage

gelijkzijdige driehoekige rugvin, dit in tegenstelling tot de sikkelvorm bij dolfijnen. Bruinvissen hebben een plat donker staartstuk (ook wel staartvin genoemd). De flippers (of borstvinnen) zijn donker, kort en afgerond. Van de flippers naar de mondhoek loopt een smalle donkere streep. Ze hebben een ronde, stompe kop zonder uitstekende snuit. Achter het oog zit een grote lichtgrijze vlek op de flank. Ze hebben 16-28 paar spatelvormige tanden (dolfijnen hebben kegelvormige tanden) in zowel de onder- als de bovenkaak. De bruinvis heeft donkere ogen en inwendige oren. Boven op het hoofd zit een blaasgat om adem mee te halen. Bruinvissen kunnen tot 1,90m lengte hebben en een gewicht bereiken van 75 kg. Vrouwtjes zijn bij bruinvissen iets groter dan mannetjes.

Leefgebied en verspreiding

Bruinvissen komen voor in de kustwateren van de noordelijke Atlantische en Grote Oceaan en in de Middellandse zee, Zwarte Zee en de Noordzee. Men vindt ze voor de kusten van IJsland, Groot-Brittannië en aan de westkant van Europa van de Barents-zee tot aan Portugal. Ook komen ze voor aan de west- en oostzijde van Noord-Amerika, Japan, de noordwest

kust van Afrika, in de Baltische en in de Zwarte Zee.

In de onze kustwateren worden bruinvissen het meest gezien in de periode februari – april. De bruinvis leeft voornamelijk in zout water maar kan ook in brak water worden aangetroffen. Dit zijn voornamelijk randzeeën, maar ze leven ook in baaien en riviermondingen en het komt voor dat een bruinvis een rivier opzweemt, zoals de Schelde. Bruinvissen leven het liefst in water tot een diepte van ongeveer 300 m. Het water moet subpolair of gematigd zijn (in elk geval beneden de 17°C). De temperatuur van het water aan het oppervlak is in onze Noordzee soms boven de 17°C, soms 20°C of meer, maar iets dieper is voldoende koud water te vinden.

Leefwijze en voedsel

De bruinvis leeft meestal solitair of in kleine groepjes van 2 tot 10 dieren. Soms worden ze ook in complete scholen van wel 50 tot 200 dieren gesignaleerd, dit is meestal het geval in voedselrijke wateren of als ze gaan migreren. Sommige individuele bruinvissen gedragen zich territoriaal en meestal gaat het voorkomen van de bruinvis niet goed samen met andere walvisachtigen.

De bruinvis moet boven water komen om adem te halen. Dit doet hij met het blaasgat boven op zijn hoofd. De bruinvis komt meestal eerst een paar keer kort na elkaar (13-15 seconde) aan de oppervlakte om vervolgens voor een paar minuten onder water te verdwijnen. Als de bruinvis jaagt, duikt hij ongeveer 4 minuten (tot 6 minuten) onder water, waarbij hij een diepte van 200m kan halen.

Bij rustig zonnig weer dobberen bruinvissen soms langdurig aan het oppervlak, zich koesterend in het zonnetje. Vluchtende bruinvissen komen met een korte, rukkende beweging boven, waarbij waterslierten opzij en naar voren spatten. Alleen in bijzondere gevallen springen ze uit het water.

Bruinvissen hebben een zeer goed gehoor en maken gebruik van echolocatie. Echolocatie wordt gebruikt voor het vinden van voedsel, maar ook voor navigatie op korte afstand, het ontwijken van vijanden en mogelijk ook voor communicatie. Daarnaast maken bruinvissen naast echolocatie (hoogfrequent) gebruik van sonar (laagfrequent). Sonar is waarschijnlijk beter bruikbaar in ondiepe gebieden met lichtglooiende hellingen.

Het voedsel van de volwassen bruinvis bestaat uit allerlei soorten kleine vissen, zoals haring, sprout, platvis, makreel en ansjovis en soms pijlintvisjes, garnalen of krill e.d. De samenstelling van het voedsel hangt sterk af van het soortenaanbod in een gebied. In het Belgische en Nederlandse deel van de Noordzee eten ze vooral kleine rondvissen zoals wijting en sprout maar ook haring, inktvis en kabeljauw worden gegeten evenals soms krabben en zeeslakken. Jonge bruinvissen eten vaak grondels. Dat zijn kleine, op de zeebodem levende visjes.

De bruinvis vindt zijn voedsel met behulp van echolocatie, duiken en luchtbelletjes. Door luchtbelletjes raken de vissen in de war en zijn ze een makkelijke prooi. De bruinvis vangt met zijn tanden de vis. Ze leggen de vis recht in hun mond en slikken hem in een keer door. Met behulp van echolocatie kunnen ze zelfs een prooi die in het zand verborgen is, vinden. Vervolgens kan de bruinvis door middel van een waterstraal de vis uit de zandbodem halen om op te eten.

Wanneer bruinvissen hoger in het water jagen doen ze dat door scholen vis naar het oppervlakte te jagen. Twee of drie dieren jagen de vissen steeds hoger naar het oppervlakte. De vissen vormen in paniek een 'bal'. De bruinvissen bestoken om de beurt onderaan deze 'bal' en eten zo één voor één vis. Per dag heeft een bruinvis ongeveer 5kg vis nodig; 10% van zijn lichaamsgewicht.

Voortplanting en leeftijd

De voortplantingstijd van bruinvissen loopt van mei tot begin augustus. Na een draagtijd van ongeveer 11 maanden, wordt er een jong (ook wel kalf genoemd) geboren in de late lente of de zomer. Bij de geboorte weegt het jong ongeveer 5 kg en is het al 70 tot

80 cm lang; dat is ongeveer half zo groot als het moederdier. Tot een maand of acht drinkt het jong bij de moeder, maar al na ongeveer vier maanden gaan ze ook vis eten.

Bruinvisvrouwtjes zijn geslachtsrijp als ze vijf of

zes jaar oud zijn (soms al na drie of vier jaar) en krijgen meestal niet ieder jaar een jong, maar om het jaar.

De bruinvis wordt zelden ouder dan 15 jaar maar er zijn uitzonderingen tot 24 jaar bekend. Vermoedelijk worden bruinvissen gemiddeld niet ouder dan 6 jaar en minder dan 2% van de populatie wordt ouder dan 10 jaar. Hiermee heeft de bruinvis de kortste levensverwachting van alle walvisachtigen.

Bedreiging en bescherming

Natuurlijke vijanden van de bruinvis zijn grotere haaiensoorten en in sommige gebieden ook de orka. Ook worden bruinvissen soms door tuimelaars gedood. De reden daarvan is nog steeds onbekend. Daarnaast vormt de mens een bedreiging. Bruinvissen lopen een groot gevaar verstrikt te raken in vissersnetten.

In sommige gebieden wordt nog actief op ze gejaagd, zoals in Groenland, de Zwarte Zee en bij Japan en Canada. Verder vormt chemische verontreiniging van o.a. zware metalen, DDT en PCB's een bedreiging, maar ook lawaai en verstoring door scheepvaart, overbevissing en veroorzaakt daardoor de achteruitgang van hun leefomgeving. Bruinvissen zijn vanwege hun zeer goede gehoor erg gevoelig voor akoestische verontreiniging. Deze eigenschap kan wellicht ingezet worden om te voorkomen dat de dieren per ongeluk in de netten van vissers terecht komen.

Dode bruinvis aan de Hobokense Polder (april 2013)

Guy Borremans

Halve pannenkoek?

Ardea's winterslaap ging al over in een lenteslaap en deint nog een beetje verder uit....Voor het organiseren van publieke groepsactiviteiten blijven we als vogelwerkgroep uiterst voorzichtig. De goesting is er zeker en vast, maar de omstandigheden zijn nu éénmaal wat ze zijn. Zolang het c-virus niet echt helemaal de kop is ingedrukt en iedereen weer gerust en veilig kan samenkomen, beperken we de inspanningen op dat vlak en sparen we de energie en ideeën nog wat op. Het is een beetje zoals de sterrenchefs: voor een halve pannenkoek op een terras maken we de pannens niet warm.

Maar toch komt er opnieuw beweging in de reiger. We richten de blik op de tweede helft van de zomer en zetten dan alvast terug één activiteit per maand op het menu. We blijven daarvoor in de buurt van ons werkingsgebied, want ook daar zijn nog altijd leuke vogelplekken te ontdekken.

In augustus nodigen we u graag uit voor een bezoek aan de ringpost van Anderstad (Lier). Het is dan de ideale periode van het jaar om enkele bijzondere (zond-)vogels die al op hun terugtocht naar het zuiden zijn, van heel nabij te kunnen zien.

Nog meer van dat, maar dan iets meer gericht op de steltlopers, biedt de septemberactiviteit. Tijdens een Liers rondje verkennen we enkele waterrijke natuurgebieden in de omgeving van Lier. Gegarandeerd wordt u verrast door deze landschappelijke pareltjes, hopelijk ook door enkele vliegende pareltjes!

In oktober, wanneer de herfst al weer in aantocht is, hernemen we de excursie die in 2020 als eerste werd afgelast ten gevolge van de pandemie, en trekken we naar het Viersels Gebroekt. Ook dit waterrijk open landschap heeft in die tijd van het jaar heel wat te bieden.

Ondertussen zal hopelijk de lucht helemaal opgeklaard zijn en kunnen we verder vooruit kijken en nieuwe plannen maken.

Het is echter niet omdat er geen publieke activiteiten konden doorgaan, dat Ardea stil zat. Integendeel, het hele voorjaar van 2021 was een drukke periode, met o.a. volgende projecten die werden opgevolgd.

Het trektellen ging door, in beperkte opstelling. Het koude en natte voorjaar liet zich merken in de lage cijfers van de tellingen. Ca 20 à 30 % minder trekvogels werden geteld.

Ook het tellen van de reigernesten in de kolonie op het Schoonselhof ging door (april). Voor het eerst in zeven jaar stelden we een lichte terugval in het aantal nesten vast. Het slechte weer is er allicht de oorzaak van.

De nestkasten van steen- en kerkuil, en ook die van torenvalken en slechtvalken werden onderhouden, nagekeken en waar mogelijk werden jongen geringd. Daarbij waren kleine aantallen genodigden aanwezig: mensen die zich de voorbije jaren al hadden aangemeld via o.a. de Nacht van de Steenuil kregen nu de kans om uilskuike van nabij te zien. Dé uitschieter

in deze sector is het succesvolle broedgeval van de slechtvalken op het Kiel. Voor het eerst sinds 2013 vlogen er weer jonge valkjes uit. Ook in Mortsel was er wéér een geslaagd broedgeval, ook opgevolgd door onze Ardea/Aruwmedewerkers.

Helemaal prettig was de vaststelling dat voor het derde jaar op rij enkele Kieviten tot broeden kwamen op het weiland van de Ikea-parking te Wilrijk. Door onze actie, in samenwerking met het ANB, stopte Ikea onmiddellijk het maaien. We plaatsten info- en waarschuwingsbordjes rond de weide en hielden de vier broedende koppels en de jongen zo veel mogelijk in het oog. Op 16 mei werden vier van de zeven jongen geringd. Eind mei waren nog minstens 3 jonge vogels aanwezig. Tijdens een eerste overleg tussen Ardea en Ikea Belgium bleek dat er een mooi Kievit-project, met het oog op het creëren van nog meer kansen voor deze vogels, mogelijk is. Daarover later zeker meer.

Ardea trad ook mee in de actie, in samenwerking met vogelwerkgroep Stadsmus, voor het beschermen van een unieke, nieuwe kolonie oeverzwaluwen langsheen de Scheldekaai. Op de werf van de wijk Nieuw Zuid vestigden zich medio mei plots zo'n 150 koppels van deze geweldige, bruin-witte

Juveniele slechtvalken - Foto's: Maarten Mortier

zwaluwjes in een steile rand van een zandberg. Ook hier trokken we samen met het ANB aan de bel. Resultaat van een paar weken intens observeren en communiceren met de betrokken partijen: de landschapsarchitecten onderzoeken nu hoe ze een blijvende oeverzwaluwwand in het nieuwe park kunnen integreren. Een unieke situatie alweer, zo'n zeldzame vogels in een stedelijke omgeving.

Ook bij enkele acute gierzwaluw-breedreigingen werden we betrokken. Zo dreigde de Stad Antwerpen, onbewust, een kolonie te vernietigen door de renovatiewerken aan een school te Hoboken. Gelukkig was er wel een wakkere projectleidster betrokken, die Ardea uitleg vroeg bij de vreemde kasten tegen de blinde gevel daar.... Het leidde alleszins tot een aanpassing van de werfplanning, een constructieve dialoog met de dienst Onderwijsgebouwen van de Stad, en het perspectief op de integratie van nieuwe kasten in het nieuwe project.

We vermelden ook, nogmaals, het permanente telwerk dat een hele groep die-hard vogelaars verricht in het kader van de Broedvogelatlas 2020-2023. Dat immense werk gebeurt in alle stilte, maar is ontzettend belangrijk voor het actualiseren van de wetenschappelijke data over onze avifauna. De lente bezorgde de tellers iets minder leuke, zonnige ochtenden dan vorig jaar, bij het tellen van het "5 x 5 km hok" (Edegem-Wilrijk).

Oeverzwaluwen op Nieuw Zuid - Foto: Guy Borremans

En last but not least in onze opsomming van stille werken achter de coulissen, is onze stevige ondersteuning van het dossier dat Natuurpunt blijft ontwikkelen tégen de bouw van de Maritieme Campus in de Hobokense Polder. We blijven ijveren voor het niet-bouwen op die plek, maar de kaarten liggen (economisch, politiek) soms nogal complex. Voor het nefaste hoogbouwproject (net naast onze telpost op de Scheldedijk) werkten we alvast, voor het geval er wéér een bouwaanvraag zou opduiken, een straf alternatief concept uit. Een laag en plat gebouw als een soort "natuurdaklandschap" zou én het landschap sparen én meer kansen kunnen bieden voor allerlei dieren en zeker ook

vogels. Dat idee werd eind mei overgemaakt aan het stadsbestuur (zie blz 10 e.v.), opdat men er zich bewust van zou zijn dat natuur inclusieve bouwprojecten wel degelijk kunnen. Het valt te hopen dat men na alle coronarellenende ook op beleidsniveau radicale keuzes voor de natuur durft te maken.

Wij laten alleszins geen enkele kans voorbijgaan om hen en allen die het willen horen, daar op te wijzen! En dat steeds in naam van alle Natuurpunters, leden zoals u, die ook in stille tijden (waarin we elkaar wat minder konden zien) een grote rol van betekenis blijven spelen. En dat is zeker géén halve pannenkoek!

Voor Ardea; Joris Van Reusel

Bij de burens ...

Dinsdag 14 september Ludieke lezing: De natuur in met Joeri Cortens

Er was eens... een boek. Het was een beetje anders dan de andere boeken. Over een gezin dat regelmatig de natuur intrekt. Vol avonturen die inspireren en doen wegdromen. Bol van scherpe observaties, weetjes en inzichten in de natuur van de lage landen.

Nu is er een lezing. Ze is een beetje anders dan andere lezingen. Natuur blijft de groene draad, maar met een vleugje humor, een streepje muziek en een tikkeltje theater krijgen de vertel-

lingen meer kleur dan een zonsondergang op een zwoele zomeravond. Joeri is intussen een BV door zijn radio- en televisiepraatjes met heel wat wetenswaardigheden over de natuur, die hij op zijn gekende enthousiaste wijze weet over te brengen. Een aanrader dus om deel te nemen aan deze lezing.

Afspraak om 20 u in D' Open Plek, Baron van Ertbornstraat 56 Aartselaar
Deelnameprijs: 10 euro – Natuurpuntleden betalen 9 euro. Einde: 22 u.
Inschrijven noodzakelijk! Dit doe je via bijgevoegde link:
<https://www.natuurpunt.be/agenda/lezing-de-natuur-aartselaar-46787>
Voor meer info kan je contact opnemen met ria.thys@telenet.be of 0476/33 79 36

In deze rubriek laten we een vogelaar uit het Ardea werkingsgebied aan het woord die een bijzondere vogelwaarneming beleefde. Dat kan gaan over een vertederende ontmoeting met een roodborstje in de tuin tot het spotten van een zeldzaamheid tijdens de trek. Of over het ontdekken van iets, waar je best trots op bent....

Deze keer:
Eddie Schild uit Wilrijk.

Zondag hoogdag!

Omdat de jonge slechtvalken op uitvliegen stonden, was het best dat iemand van de vogelwerkgroep op de uitkijk stond bij de Christus Koningkerk in de tentoonstellingswijk. In geval van een slechte eerste vlucht (lees: vrije val door ongeoefende vleugels) kan er dan snel hulp geboden worden. Onze vaste man op post (Maarten Mortier) moest spijtig genoeg werken dus zocht hij een vervanger, medewerker Eddie Schild offerde er graag een vrije zondag voor op. Misschien zou het nog wel enkele leuke foto's opleveren, zo dacht hij.

Dus op zondag 31 mei stond hij daar van 's ochtends vroeg al te waken bij de jonge slechtvalken. Camera met telelens, verrekijker én zijn telescoop bij de hand. En het leverde zeker mooie waarnemingen op.

Het begon al met de aanlevering van prooien, door één van de ouders-slechtvalken, voor de jongen. Op dat moment is er nogal wat beweging,

De waarnemer

Slechtvalk in de vlucht - Foto: Eddie Schild

geroep en gekrijs te noteren. Kortom, een levendig nest. Daar Eddie de afgelopen jaren ook mee betrokken was bij de bouw en het onderhoud van de nestkast op die toren, gaf het hem vandaag eens te meer voldoening om zo een succesvol broedgeval van slechtvalken te kunnen observeren.

Volhardend bleef Eddie maar naar de toren en de lucht kijken, geen enkele beweging van de slechtvalken ontging hem. Tot er plots, heel hoog in de blauwe lucht, een andere roofvogel in het vizier kwam. 'Ik dacht amai! Wat is dat? Zo een groot beest, is dat misschien geen zeearend?' Eddie was vol verbazing en opwinding, maar gelukkig ook nog cool genoeg om meteen naar zijn camera te grijpen. Met één gemikt shot had hij de enorme vogel die langzaam verder zeilde nog net te pakken. Oef!

Maar daarmee was de kous nog niet af. Kort na de middag krijgt Eddie een WhatsApp bericht. Het is de gekende vogeltekenaar Joris De Raedt, die Eddie vraagt of hij nog ergens mee kan naar een plaats waar de werkgroep uiltjes ringt? 'Helaas, vandaag niet, antwoordde

Eddie, want ik ben van wacht bij de jonge slechtvalkjes op 't Kiel.'

'Ook goed, die wil ik ook graag tekenen!' was de repliek van Joris.

Een half uur later was Eddie niet meer alleen aan het observeren. Naast hem, gezeten op een driepikkeltje, was een ware illustrator bezig met live veldwerk, en verschenen de mooiste portretten van de vogels op papier. Ook mooi om naar te kijken dus.

Na een achttal uur de wacht houden trok Eddie dan naar huis, benieuwd naar een uitvergroting van zijn snelle foto van de grote roofvogel op een computerscherm. 'Toen ik het beeld dan zo te zien kreeg, viel ik bijna van mijn stoel! Het was geen zeearend, maar een vale gier! Ik kon m'n ogen bijna niet geloven, zo'n uitzonderlijke waarneming heb ik hier in België nog niet eerder gedaan. Ik vroeg meteen bij enkele anderen bevestiging, want je weet maar nooit of ik me vergiste. Maar nee hoor, ook zoon Niels en Maarten van de vogelwerkgroep waren éénsluitend positief: ik had wel degelijk een zeldzame Zuid-Europese gier gespot, hier bij ons in de buurt.

Dus van een saai dagje wacht houden was die zondag geen sprake. Het was een vogelrijke hoogdag!

Opgetekend door Joris Van Reusel

Vale gier - een unieke waarneming in Antwerpen!!!

Foto: Eddie Schild

Vul de Kruiswoord-Filippine in en win een prijs

We brengen je iets nieuws!

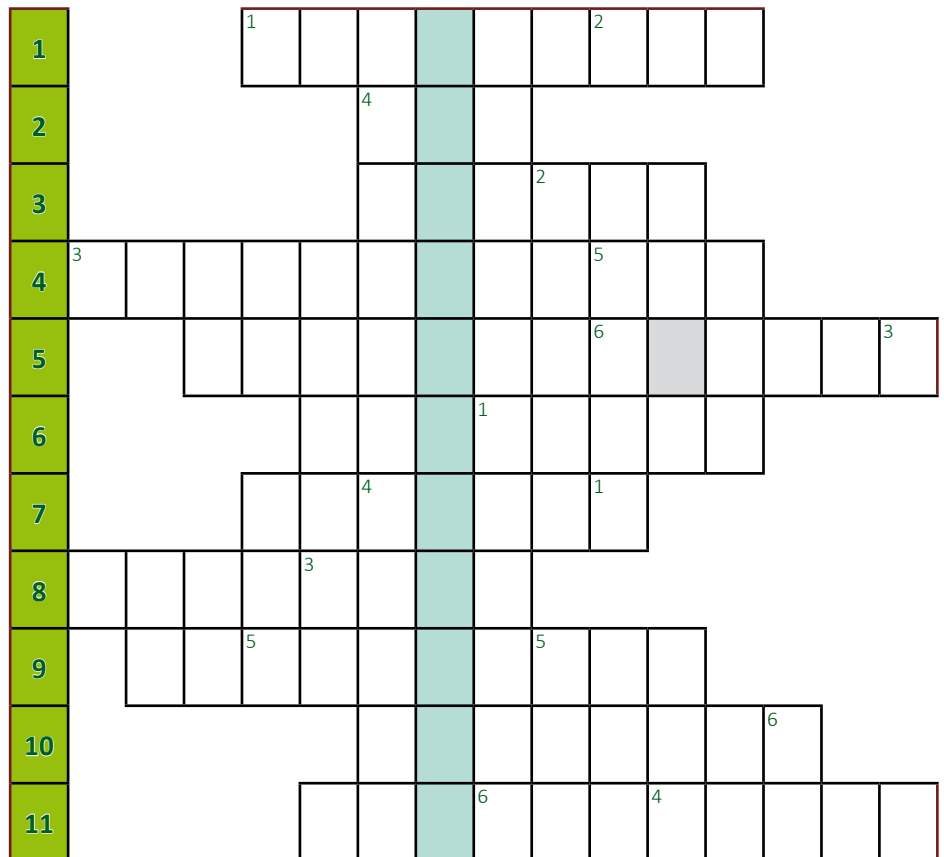
Een driemaandelijke natuurwedstrijd. We starten deze keer met een Kruiswoord-Filippine.

Aan de hand van de omschrijvingen dien je 11 woorden te vinden. De gekleurde blokjes leveren je bovendien van boven naar onder een 12de woord op. Hier en daar vind je een cijfer. De letter die je daar invult, kan je ook gebruiken voor de gelijkgenummerde vakjes bij de andere opgaven. De letter "ij" is 1 vakje.

Neem een foto van je oplossing en mail dit **ten laatste 31 augustus** met je naam aan ria.thys@telenet.be

Je mag ook de 12 woorden in een mail zetten. Opgelet! Enkel het verticale woord opsturen is NIET voldoende.

Tussen de juiste inzendingen wordt een leuke natuurprijs verloot!

1. Welke gracht stroomt door de Hobokense Polder?
2. Dit dier wordt meermaals gezien in de Polder
3. Wat verkocht ons Expeditieteam in het Paasweekend?
4. Deze plant is een lastigaard voor onze beheersploegen
5. Geef de naam van ons eigen Natuurpuntbier
6. Op welke waterplas kijk je vanuit de kijkwand Dodaars?
7. Een andere kijkwand kreeg de naam van dit kleurrijke vogeltje.
8. Deze vogel kreeg een beeld in de Hobokense Polder
9. Hoe heet het project dat een opwaardering van moeras en recreatiemogelijkheden voorstelt in het noorden van de Hobokense Polder?
10. Hoe heet de generaal die in de 18de eeuw topografische kaarten ontwikkelde?
11. Hoe noemen we een persoon die verantwoordelijk is voor het beheerteam van een natuurgebied?

Gelderse roos

Heerlijk wandelen in de Hobokense Polder
Foto's: Ben Van Oeteren

Activiteitenkalender

- Za 10 juli Natuurbeheer in de Blikvelden
- Zo 18 juli Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Za 31 juli Natuurbeheer in de Hollebeekvallei
- Zo 1 aug Vlinderwandeling in de Polder
- Za 14 aug Ringpost VRS Anderstad-Lier
- Za 14 aug Natuurbeheer in de Blikvelden
- Zo 22 aug Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Zo 29 aug Natuurbeheer in de Hollebeekvallei
- Za 11 sep Natuurbeheer in de Blikvelden
- Zo 12 sep Steltloperstocht regio Lier
- Zo 12 sep Zwerfvuil ruimen in en om H. Polder
- Za 18 sep Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Za 25 sep Natuurbeheer in de Hollebeekvallei

Natuurbeheer:

Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.

Voor info: contacteer

André Van Langenhove, 03 288 00 81 of

Peter Van Elsacker, 0486 82 27 92 -

peter.vanelsacker@skynet.be

Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq,

diane.de.clercq@skynet.be, 0486 07 39 87

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 oktober 2021 - dienen bij de
redactie te zijn op 31 augustus 2021
(zie Colofon, blz. 2)

www.hobokensepolder.be